

laišķai lietuviams

kovas/march 1982

AUKA AR TINGINYSTĖ?	73	Danutė Bindokienė
ŠTAI AŠ VIESPATIES TARNAITĖ	76	Chiara Lubich
ŠVIETIMAS LIETUVOJE SPAUDOS DRAUDIMO METU	77	Jonas Miškinis
TEOLOGIJA BE VELNIO?	79	Anicetas Tamošaitis, S.J.
NORIU TAU PASISKŪSTI	82	Kunigas
LAIŠKAS LIETUVIAMS IŠ JERUZALĖS	84	Nijolė Jankutė
TURTĖJIMAS, APSIRŪPINIMAS IR SIELA	92	P. Daugintis, S.J.
O, KAD GALĖČIAU PRADĖTI GYVENIMĄ IŠ NAUJO. . .	95	Vytautas Kasniūnas
GILIAUS TIKĖJIMO MOKSLININKAS	98	Juozas Vaišnys, S.J.
ĮSPŪDŽIAI APIE "VILTIES LEDINĘ VALTĮ"	101	Alė Rūta
KALBA	103	Juozas Vaišnys, S.J.
TĖVYNĖJE	104	Gediminas Vakarīs
TRUMPAI IŠ VISUR	107	J. Pr.
KAUKAI, AITVARAI, ŽALČIAI. . .	108	Žiūrovė

Šis numeris iliustruotas "Laiškų lietuviams" ekskursijos vaizdais iš Jeruzalės. Viršelio nuotrauka – Algirdo Grigaičio.

LAIŠKAI LIETUVIAMS (Letters to Lithuanians). Published monthly except July and August, when bi-monthly, by the Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Yearly subscription \$8.00, single copy 80 cents. Second class postage paid at Chicago, Illinois, and additional mailing offices.

laiškas lietuviams

religinės ir tautinės
kultūros žurnalas

1982 / KOVAS - MARCH / VOLUME XXXIII, NO. 3

AUKA AR TINGINYSTĖ?

DANUTĖ BINDOKIENĖ

Jeigu paklaustume vaiką: kuri didesnė šventė — Velykos, ar Kalėdos? Jis tikriausiai balsuotų už Kalėdas, nes jos pilnos džiugaus laukimo, blizgučių, muzikos ir dovanų, dovanų! Žinoma, Velykos atneša margučių, pavasarį ir saldžių dovanėlių, bet jos vis tiek stovi antroje vietoje.

Tai paviršutiniška vaiko filosofija, apčiuopiamųjų vertybių išrikiavimas prieš suvokiamąsias. Iš vaikiško galvojimo tegalime atlaidžiai nusišypsoti. Vaikas vaiku ir lieka. Ar galima jį kaltinti, kad matomosios, ranka užčiuopiamos vertybės atrodo svarbesnės už transcendentines? Vaikas juk žino (arba turėtų žinoti), kad Kalėdos — Kristaus gimimo šventė. Gimtadienių šventimas jam pažįstamas ir savas. Argi ir pats nešvenčia gimtadienio su draugais, dovanomis, žvakutėmis ir saldumynais? Tačiau kasdieninei aplinkai patogesni kironiški Kalėdų simboliai, kurie nejučiomis nustelbia tikrąją šventės prasmę, o jeigu ir nenustelbia, tai bent nustumia į nuošalesnę vietą, kažkur už baltosios Kalėdų Senio barzdos.

Su Velykomis kiek sunkiau. Mirties-prisikėlimo sąvoka vaikiškam protui neįkandamesnė už gimtadienio džiaugsmo supratimą. Daug lengviau Velykas sieti su pūkuotais viščiukais, margučiais, kiškiais ir pavasariniais drabužiais.

Tai vis vaiko pasaulio reiškiniai — sieti gyvenamąją aplinką (o tuo pačiu ir šventes) su pažįstamais, suvokiamais dalykais. Su tuo lengva sutikti: pakaks vaikui realybės, kai užaugs, tegul pagyvena šviesiame fantazijos pasaulyje. "Kai buvau vaikas, elgiausi, kaip vaikas, galvojau, kaip vaikas", sako apaštalas Paulius. Jis taip pat sako, kad užaugęs pametė vaikišką galvo seną, paliko vaikišką pažiūrą į gyvenimą kartu su vaiko metais.

“Tautų” arba “Gethsemanės” bažnyčia Jeruzalėje.

Gaila, kad taip neatsitinka visiems suaugusiems. Jie laikosi tos paviršutiniškos vaikiškosios filosofijos, nors seniai palikę vaikystės amžių. Galbūt ryškiausiai tas paviršutiniškumas prasikiša didžiųjų švenčių — Kalėdų ir Velykų — belaukiant. Apie Kalėdas ir joms pasiruošimą neverta kalbėti, nes praėjusios jau praėjo, o ateinančios dar negreit ateis. Kaip su pasiruošimu Kristaus Prisikėlimo šventei?

Bažnyčia skiria beveik dvigubai daugiau laiko pasiruošti Velykoms, negu Kalėdoms. Pasiruošimo ženklas — atgaila. Tačiau kartu su kitomis Bažnyčios reformomis, kilusiomis iš Vatikano suvažiavimų, Gavėnios atgailos našta nuimama nuo Bažnyčios pečių ir užkraunama žmogui. Mano mama (gimusi 1900 m.) gerai prisimena ir papasakoja apie Gavėnios laikotarpio sunkumus, buvusius jos jaunystėje. Bažnyčia aiškiai ir be jokių kompromisų nurodė žmonėms, kas dera ir kas nedera Gavėnioje. Buvo pateikiamas leistinių ir draudžiamųjų valgių sąrašas; griežtai apribojami pasilinksminimai ir kitoki kasdieninio gyvenimo reiškiniai. Dabar net baisu darosi, besiklausant tokių sunkumų. Kaip žmonės galėjo prie jų prisitaikyti, juos įgyvendinti? O vis dėlto niekas Gavėnioj nemirė badu be mėsos, sviesto ar kiaušinių. Niekas neišėjo iš proto be šokių, balių, pasilinksminimų, o jauni žmonės taip susitvarkydavo, kad ir po Velykų (ar prieš jas) keldavo vestuves. Iš tikrųjų žmonės Velykų sulaukdavo net didžiudamiesi savo iškeštaisias pasninkais, taip pat numetę keletą bereikalingų kilogramų “žiemos riebybių” užkrauto svorio, pasiruošę pavasario darbams. Atrodė, kad su Velykomis tikrai prasideda didingas Prisikėlimas, žengimas į naują gyvenimą, į pavasarį.

Nereikia net kuistis po senus raštus arba klausinėti senukų apie praeities Gavėnių suvaržymus. Dar ir ne taip seniai mes patys kiekvienos Gavėnios pradžioje gaudavome Bažnyčios nurodymus dėl elgesio ir maisto šių septynių atgailos savaitių metu. Ir ne viena mama (taip, kaip manoji), nors nesulaukusi dar penkiasdešimt metų, beveik su pasididžiavimu pasakoja savo vaikams, kaip

sunku buvo Gavėnios metu sočiai pavalgyti tik vieną kartą per dieną; kaip ji negalėdavo eiti į šokius ir pan.

Tačiau žmogui duota laisva valia. Jis pats turi teisę pasirinkti savo žemiškojo gyvenimo kelius, o taip pat tą kelią, kuris jį nuves į amžinybę. Priverstinė atgaila, nustatytoji auka — tai lyg ižeidimas laisvos valios tvariniui. Auka daug vertingesnė, jei ji kyla iš meilės Dievui, iš meilės artimui, o ne dėl to, kad kažkas taip įsako daryti, kad taip daroma tik dėl žmonių akių (tik prisiminkime Šv. Rašto našlės skatiką!).

Išviršinių Gavėnios atgailos būdų palengvinimu ar visišku panaikinimu Bažnyčia nenuvertino pačios atgailos. Apsisprendimo teise ji paliko žmogui. Atgaila, auka, malda, pasninkas — beveik viskas dabar priklauso nuo žmogaus valios, nuo jo pastangų ir gerų norų, bet labiausiai nuo jo meilės Dievui.

Ar šis Bažnyčios nuosprendis ir Gavėnios suvaržymų panaikinimas atnešė norimų rezultatų? Ar žmogus laisva valia pasirenka atgailos būdus, savo sielą paruošia Prisikėlimo šventės džiaugsmui? Į šį klausimą galima būtų atsakyti dvejopai, ypač jeigu klausimą taikysime ir žmogui, ir žmogaus bendruomenei. Individo atgaila yra jo privatus dalykas. Ir Kristus barė tuos, kurie meldamiesi dairosi, ar kas juos mato ir pagiria, o pasninkaudami apsibarsto galvas pelenais ir vaikšto ištįsūsiais veidais. Paskiro žmogaus malda, auka, atgaila yra jo asmeninis reikalas, tačiau jau kita kalba, kai tas žmogus priklauso bendruomenei. Grupės žmonių — bendruomenės — elgesys (malda, auka, atgaila) jau lengvai pastebimas. Juo galima gėrėtis, ar piktintis, galima sekti, arba atmesti.

Apie gyvenamosios aplinkos bendruomenės elgesį Gavėnios ar kuriuo kitu metu laiku neverta šiuo kartu kalbėti. Tai nėra krikščioniškos sąvokos bendruomenė, todėl ir jos elgesys ar vertybės dažnai nukrypsta į daiktų ir smagumų garbinimą, o ne į dvasines vertybes. Kalbėkime apie lietuvius, kurių elgesį Gavėnios metu įpareigoja ne tik Bažnyčios įsakymai, bet taip pat šimta-

metės lietuviškos tradicijos. Tos tradicijos diktuoja, kad Gavėnia yra susikaupimo, atgailos ir maldos laikas. Tačiau kasdien lietuviškos spaudos puslapiai mirga kvietimais į pasilinksminimus (būtinai su šokiais), aprašinėja šaunias vestuves ir t.t. Kartais Gavėnios metu susituokusieji (o po to vestuvinėje puotoje gražiai pasilinksminę) yra net veiklūs katalikiškų organizacijų nariai, kurie turėtų puikiai žinoti, kas dera Gavėnioje, kas ne.

Sutinkame, kad įvairūs pasilinksminimai ir renginiai suteikia pelno organizacijoms, kurios šiaip jau gana kukliai verčiasi. Labai sunku atsisakyti tų septynių Gavėnios savaitių, neruošiant kokio renginio. Juk visa tai geram tikslui! Tada peršasi mintis: kodėl, būtent, ruošti pasilinksminimus? Yra ir kitokios rūšies renginių, kurie tikrai pritrauktų pilnas sales publikos (tik reikia truputį daugiau vaizduotės, daugiau pastangų, juos rengiant), pvz. religiniai koncertai, literatūriniai vakarai, teatro spektakliai ir tūkstantis kitų. Ar būtina, kad visi renginiai baigtųsi šokiais ir pagėrimu? Mes turime tiek daug dvasinių turtų, pelyjančių senose krautinėse skryniuose, o pasitenkiname keliais dirbtiniais tos pačios temos variantais. Jeigu lietuviai tebesididžiuoja savo Kūčių vakarienės tradicija ir nė vienai šeimininkei neateina galvon ant Kūčių stalo dėti keptus kumpius ir kalakutą (nors dabar Kūčių pasninkas yra Bažnyčios panaikintas), tai kodėl taip lengvai nusviedžiamos šalin Gavėnios tradicijos? Juk įsimylėjusiųjų meilė tikrai nepradings iki po Velykų, juk renginiuose nėra būtina tik pigi programa, šokiai ir "skystas kuras". Kodėl aplinka turi mus veikti? Tegul kitataučiai mato ir pripažįsta, kad krikščioniškoji lietuvių bendruomenė tebesilaiko atgailos ir aukos tradicijų Gavėnios metu.

Lengva yra aimanuoti, kad Gavėnios atgailos dvasią pro duris išvijo pati Bažnyčia, panaikindama pasninkus, specialias maldas ir pan. Kaltinti kitus daug pastangų nereikia. Tačiau jau reikia nemažai pastangų atlikti tai, ką Bažnyčia įpareigoja: savanoriškai ir savarankiškai eiti Gavėnios atgailos

"septynių mylių tiltu". Tai jau sunku tiems, kurie pripratę plaukti pavandeniui, kurie nori, kad viskas būtų jiems paruošta, padaryta, suprastinta. Mes nesame palikti be gairių ir be taisyklių, tik jos primygtinai nebegrūdomos lyg mažiems vaikams. Jos paliktos, kaip kelrodžiai ant to septynmylio Gavėnios tilto, kad džiaugsmingai pasiektume kvapiąją Prisikėlimo leliją.

Jeigu nenorime tais kelrodžiais pasinaudoti, tai jau ne Bažnyčios ar bendruomenės, o mūsų pačių tinginystės kaltė.

ŠTAI AŠ VIEŠPATIES TARNAITĖ CHIARA LUBICH

"Štai aš Viešpaties tarnaitė, tebūna man, kaip tu pasakei" (Lk 1,38). Šitie gerai žinomi Marijos žodžiai yra dalis nepaprastos žinios, kurią mums perduoda Evangelija. Juos įgyvendinti esame pašaukti taip pat ir mes. Tad juos giliau pamąstykime.

Marijai, jaunutei Nazareto mergaitei, angelas paskelbė, kad ji bus Mesijo motina. Ji buvo pasiaukojusi Dievui likti mergele, tad angelo žodžiuose matė nenugalimą kliūtį. Todėl ji prašė ženklą. Tada angelas jai apreiškė, kad ir jos pusseserė Elzbieta, laikoma nevaisinga, laukiasi kūdikio. "Nes, — užbaigė dangiškasis pasiuntinys, — Dievui nėra nieko negalimo".

Tada Marija tarė: "Štai aš Viešpaties tarnaitė, tebūna man, kaip tu pasakei". Marija Dievo visagalybe neabejojo ir, sužinojusi savo paskirtį, angelo patvirtintą duotu ženklą, išpažino savo tikėjimą ir paklusnumą.

Dievo įsakymai išganymo darbe visuomet reikalauja paklusnumo. Išganymo istorija prasidėjo Abraomo paklusnumu. Ir Marija tikėjimu bei paklusnumu noriai priėmė Dievo planą. Vienu klusnumo veiksmu Kristus atėjo į pasaulį, taip pat vienu klusnumo veiksmu Jis iš jo ir išėjo. Savo planams vykdyti Dievas nori žmonių, kurie

Jam pasivestų visišku tarno paklusnumu. Dievo kūrybos plane Marija tokia ir buvo. Taip ji tikrai atstovavo žmonijai ir prisiėmė jos ateitį. "Viešpaties tarno" pavadinimas išreiškia ne vien tik nuolankumą, bet ir garbingumo titulą, kuriuo buvo vadinami dieji išganymo istorijos tarnai, kaip Abraomas, Mozė, Dovydas ir pranašai. Tad Marija tais žodžiais išreiškė ir visą savo didybę.

Marijos žodžiai mus moko, kaip privalome gyventi krikščioniškąja realybe. Tie žodžiai visada buvo Dievui atsidavimo aukščiausia išraiška. Jie reiškia ir asmens pasyvų atsidavimą, ir noringumą vykdyti, taip pat visišką savęs atsižadėjimą ir visišką jo pilnatvę.

Marijos paskirtis yra didinga ir nepaprastai įkvepianti. Bet ji nebuvo vienintelė Dievo pašaukta duoti gyvybę Kristui. Kiekvienas krikščionis turi tokį pat uždavinį, nors jį privalo vykdyti kitokiu būdu. Mes taip pat turime leisti Kristui įsikūnyti mumyse, kad galėtume kartoti su šv. Paulium: "Aš gyvenu, tačiau nebe aš, o gyvena manyje Kristus" (Gal 2,20).

O kaip mes galime tai vykdyti? Priimdami Dievo žodį, kaip Marija jį priėmė: žodį, kuris skelbiamas sekmadieniais bažnyčioje, kurį pagiliname, skaitydami Evangeliją, arba kad ir skaitydami šiuos komentarus. Tad visiškai jam atsiverkime, žinodami, kad jis nėra tik paprastas žmogaus žodis, bet Dievo žodis, kurs turi savyje Kristų. Užtai priimkime Kristų Jo žodyje, trokšdami juo gyventi kiekvieną momentą.

Jei taip darysime, pasaulis vėl matys Kristų, vaikščiojantį mūsų modernių miestų gatvėmis — Kristų mumyse, apsirengusį, kaip ir visi kiti, dirbantį įstaigose, mokyklose ar bet kokioje aplinkoje, tarp visų. O kas svarbiausia — pasaulis pastebės, kad Kristus, gyvenantis mumyse, galinga jėga keičia žmones ir visuomenę, Evangelijos perversmu kurdamas pasaulį geresnį, žmoniškesnį ir vieningesnį.

Drašos! Didingi dieviški įvykiai mūsų laukia. Nepraleiskime tos progos!

Iš italų kalbos išvertė
kun. Antanas Sabas

ŠVIETIMAS LIETUVOJE SPAUDOS DRAUDIMO METU

(Pluoštelis atsiminimų)

JONAS MIŠKINIS

Caras, uždraudamas lietuvišką spaudą ir uždarydamas lietuviškas mokyklas, tikėjosi netrukus surusinsiąs mūsų tautą. Jis per savo valdininkus ryžtingai varė nutautinimo darbą Lietuvoje, naikino kiekvieną tautinį lietuvių pasireiškimą bei jų savarankiškumą.

1827 m. uždraudė valstiečių vaikams eiti mokslus gimnazijoje ir universitetuose. Paliko tik, ir tai ne visur, valsčių centruose bei didesniuose miestuose pradžios mokyklas, kuriose, ypač Vilniaus gubernijoje, paskyrė rusus mokytojus. 1840 m. panaikino Lietuvos Statutą, o jo vietą užėmė rusiškas "Svod zakonov". Taigi po to dar labiau įvairiomis priemonėmis ir dideliu uolumu stabdė švietimo ir lietuviškosios kultūros plitimą.

Kaimiečiai kultūrininkai, augę kaimo pastogėje, negalėdavo pakęsti tokio didelio tų pačių kaimiečių pažeminimo, lietuvių kalbos persekiojimo ir paniekinimo. Tad jie ir ėmė uoliai veikti prieš caro valdžią. O kai 1883 m. pasirodė dr. Jono Basanavičiaus "Aušra", tai juos dar labiau paskatino prie to kilnaus lietuviško darbo. Daugeliui ašaros iš džiaugsmo tryško, kai, paskaite "Aušrą", rado, kad lietuvių kalba nėra niek ne prastesnė už kitas kalbas, o už daugelį jų net gražesnė, nes labai sena, skambi, žodinga. Iš "Aušros" jie daugiau sužinojo apie Lietuvos praeitį ir apie tas skriaudas, kurias lietuviams daro caro valdžia, užgniauzusi spaudą, suvaržiusi švietimą ir visą kultūrinį gyvenimą. Dėl to jie ragino žmones neleisti vaikų į rusiškas mokyklas, o patarė močiutėms savo vaikus mokyti namie, ragino didesniuose kaimuose steigti slaptas mokyklas.

"Aušra", o vėliau "Varpas" ir "Tėvynės sargas" bei "Apžvalga" be atodairos ragino lietuvius nepasiduoti maskoliškai įtakai,

nepamiršti savo gimtosios kalbos ir mokyti vaikus vien tik lietuviškai. Visuose tuose lietuviškuose laikraščiuose, lyg veidrody, atspindėjo anos gdynės visuomeninis ir kultūrinis gyvenimas. Labai daug karčios teisybės jie rašė apie caro valdžios spaudą, norą sutriptyti, užgniaužti bet kokį visuomenės gyvenimą. Beveik visi vienodai mokė: pasitenkinti savo jėgomis ir iš nieko jokių malonių nelaukti.

VARGO MOKYKLOS

Didesniuose kaimuose vaikų prieauglis buvo didelis. Susidarydavo 30-40 mokyklinio amžiaus vaikų. Rudeniui prasidėjus, tėvai labai rūpinosi vaikų švietimu. Slaptos mokyklos steigimas sunkumų nesudarydavo. Tačiau buvo labai sunku surasti ir pasamdyti mokytoją. Tada mokytoją vadindavo "daraktorium". Kurį nors sekmadienį, vakare, mokyklos steigimo iniciatoriai susaukdavo tėvų susirinkimą ir rūpestingai aptardavo slaptosios mokyklos steigimo reikalą. Po to prasidėdavo kandidatų siūlymai į "daraktorius". Kandidatais siūlydavo nusipelnčius lietuvius, dažniausiai prasilavinčius knygnešius. "Daraktorius" turėdavo mokėti gerai lietuviškai skaityti ir, žinoma, šiek tiek rašyti bei skaičiuoti. Be to, tėvai žiūrėdavo, kad siūlomas kandidatas būtų blaivus, ryžtingas, energingas, sumanus, griežtas. Vadinas, kad jis galėtų ne tik vaikus tinkamai mokyti, bet ir drausminti. Ilgokai išdiskutavę kandidatus ir galutinai susitarę dėl kviečiamojo "daraktoriaus", čia pat išrinkdavo komisiją iš 3-5 asmenų, kuri po keleto dienų vykdavo pas kviečiamąjį tartis dėl jo sutikimo būti "daraktorium" ir dėl atlyginimo.

PATALPOS IR MOKYMAS

Mokyklai tikdavo beveik kiekvieno ūkininko erdvesnė, šviesesnė pirkia. Nereikėdavo specialių stalų nei suolų. Pasitenkindavo esamais pirkioje suolais su vienu ar dviem ilgais stalais. Vieno ūkininko pirkioje mokslas tęsdavosi ne ilgiau kaip vieną savaitę. Dėl to žandarams būdavo sunku surasti slaptąsias mokyklas.

Vaikai būdavo mokomi iš elementorių ir maldaknygių. Visi sėdėdavo ratu aplink stalą, o "daraktorius"—gale stalo. Pirmiausia jis iš eilės kiekvieną vaiką pasišaukdavo ir užduodavo jam pamoką. Kiek palaukęs, kiekvieną atskirai klausdavo ir tikrindavo, ar gerai pamoką išmoko. Vaikai, ruošdami pamokas, garsiai skaitydavo, tai pirkioje būdavo didelis triukšmas.

Kai žandarai atvažiuodavo į kaimą ieškoti slaptos mokyklos, tai specialūs žvalgai iš to kaimo atbėgdavo į mokyklą ir pranešdavo "daraktoriui". Jis mokinius tuoj išleisdavo pro atdarus langus ir užpakalines duris, o pats nueidavo į ūkininko kluoną arba tvartus padėti dirbantiems šeiminkams. Kartais žandarai visą dieną kaime ieškodavo mokyklos ir nebegalėdavo surasti.

DRĄSŪS PASIRYZĖLIAI

Nors rusų valdžia labai persekiojo knygnešius, knygų bei laikraščių platintojus ir mokyklų steigėjus, vis tiek negalėjo palaužti tautos pasiryžimo turėti savo kalba raštiją ir švietimą. Daug žmonių nukentėjo dėl gimtojo žodžio. Daug švietėjų buvo išsiųsta į Sibirą, o kiti ilgai laikomi kalėjimuose, daug lietuviškų raštų sudeginta, bet valdžia vis tiek nieko negalėjo padaryti — lietuviški raštai gausėjo ir gausėjo. Nieko nepadėjo caro draudimas spausdinti Lietuvoje knygas lietuviškomis raidėmis. Pagaliau caras įsitikino, kad iš tos kovos nieko gero nebus, todėl 1904 m. gegužės mėn. 7 dieną leido veikti lietuviškai spaudai, kuri 40 metų buvo uždrausta.

Taigi spaudos draudimas per 40 metų gerokai sutrukdė žmonių švietimąsi, bet užtat jie pramoko kovoti su valdžia, ginti savo teises ir branginti knygas.

SUKILIMO BANGA

Leidus spaudą, lietuviškų raštų spausdinimas iš Tilžės buvo perkeltas į Kauną ir Vilnių. Tada lietuviškos knygos ir laikraščiai ėmė smarkiai gausėti. Tačiau tai vyko neilgai. 1905 m. Rusija pralaimėjo karą su Japonija. Rusijoje kilo revoliucija arba sukilimas prieš caro valdžią. Sukilimo banga pasiekė ir Lietuvą. Visuomenininkai, darbi-

ninkai ir ūkininkai ėmė reikalauti geresnio gyvenimo, laisvės pavergtai tautai ir teisės patiems tvarkyti savo gyvenimą Lietuvoje.

Kai kurios lietuvių politinės partijos ir šiaip veiklesnieji žmonės pradėjo griežtą kovą su caro policija. Rusai mokytojai ir valsčių raštininkai buvo atstatyti, nes nemokėjo lietuvių kalbos, ir žmonės negalėjo su jais susikalbėti. Rusų caro valdžia sumišo ir nebežinojo, ką daryti. Gyvenimas pasidarė kiek laisvesnis.

PO VILNIAUS SEIMO

Ir štai 1905 m. buvo sušauktas vadinas didysis Vilniaus Seimas. Jis pareikalavo iš caro valdžios: 1. autonomijos Lietuvai su sostine Vilnium, 2. kad mokslas mokyklose būtų dėstomas -gimtąja kalba, 3. kad valsčių raštinėse būtų vartojama lietuvių kalba.

Caro valdžiai pasisekė nuslopinti sukilimą. Prasidėjo sukilėlių persekiojimai, žudymai, trėmimai. Daug Lietuvos sukilėlių vadų nukentėjo, buvo išvežti į Rusijos gilumą, kiti sukišti į kalėjimus, o mažam būreliui pavyko pabėgti į Ameriką. Tačiau rusų žandarams tai nieko nepadėjo, nes vieton suimtųjų ir pabėgusiųjų stodavo nauji pasišventėliai ir pasiryžėliai. Juo smarkiau caro bernai lietuvius persekiavo, juo su didesniu ryžtu žmonės priešinosi caro valdžiai.

Po ilgos metų eilės iš tų sunaikintų ažuolų šaknų pradėjo augti naujas atžalynas. Pirmiausia jis ėmė žaliuoti Suvalkijoje. Čia buvo apščiai pasiturinčių valstiečių lietuvių, kurie, nebodami jokių sunkumų, leido vaikus į mokslus. Daugelis suvalkiečių mokleivių važiuodavo baigti aukštųjų mokslų į Maskvos universitetą, kur po baudžios panaikinimo caras Aleksandras II lietuviams studentams duodavo kelias stipendijas. Čia suvažiavę lietuviai studentai turėjo progą ne tik pagalvoti apie lietuviškus reikalus, bet ryžosi ir aktyviai veikti.

Daugumas lietuvių, ypač jaunoji karta, sekdami studentų pavyzdžiu, kaskart pradėjo vis labiau jaustis lietuviais. Pradžioje tai reikėsi Suvalkijoje, bet iš ten išsiplėtė Žemaitijoje, Aukštaitijoje ir Dzūkijoje.

TEOLOGIJA BE VELNIO

ANICETAS TAMOŠAITIS, S.J.

Garbinga būti lyginamam su galva. Bet daug garbės nedaro panėšėti į uodegą. Kodėl? Neatrodo, kad priežastis būtų galvos aukštesnis lygis ar didesnis grožis. Juk, sakysime, katino uodega, kai glaudydamasis ją išriečia, stovi žymiai aukščiau už jo galvą. O povo uodega, kai dailiai išskėsta, ar žymiai nepraneša jo galvos savo gražumu? (Kadangi žmogus, bent dabartinis, uodegos neturi, mes šių dviejų kūno dalių lyginimui tegalime imti gyvulių pasaulį). Vadinas, priežasties garbingumo skirtumui tarp galvos ir uodegos reikia ieškoti kur kitur, ne aukštyje ar grožyje. Tikroji priežastis bus bene ta, kad galva veda, o uodega bindzena iš paskos. Todėl žmogui būti panašiam į uodegą kažkaip negarbinga. Bet visų mažiausiai garbės tada, kai pamato tebuves vien uodega, kas išdidžiai laikė save galva. Nuo šio žiupsnelio filosofijos pareikime prie teologijos, kur jis vėliau pravers pastatyti dalykams į reikiamą perspektyvą.

Paskutiniu metu ėmė netrūkti žmonių katalikų inteligentų tarpe, kuriems nebėra velnio. Apie jo buvimą kalbančius teologus vadina labai pasenusių pažiūrų. Pažangioji teologija sako atradusi gana aiškų faktą, kad piktosios dvasios — tai ne kokios nors tikros būtybės, kaip anksčiau tikėta, o vien vardas išreikšti žemeje ir žmoguje kerojančioms blogybėms, nesėkmėms, bėdoms. Tvirtinti, kad tai gyvi asmenys, mūsų moderniuoju metu reikėtų apsijuokti. Verta pažiūrėti, ar tie modernieji, šiuo savo "atradimu" manąsi pradėję būti vedančia galva, iš tikrųjų nėra vien kitiems — ir nelabai garbingiems — iš paskos besivelkanti uodega.

Prof. Simas Sužiedėlis yra parašęs knygą *Kunigas Jonas nuo Kryžiaus*. Tai kun. Jono Švagždžio (gim. 1882 m.) biografija. Joje randame įdomių žinių apie Brocktono lietuvių parapiją Amerikoje, į kurią buvo atkeltas. Parapijos archyve tas kunigas aptiko vieno buvusių klebonų, kun. Dragūne-

vičiaus, užrašus. Juose, tarp kitų dalykų, buvo toks. Kartą atėję pas kleboną parapijos komiteto nariai ir jam pareiškę, kad nenorėtų pamoksluose girdėti užsimenant piktosios dvasios.

— Mes turime nemalonumų dėl to velnio, — paaikšino. — Darbovietėse mus pa juokia, kad tikime, jog yra velnias. Sako, Dievas dar gali būti, bet šėtonas kunigų prasimanytas. Taigi, klebone, savo pamoksluose daugiau velnio nebeužsimink, nes už kiekvieną jo suminėjimą atskaitysime iš algos po 5 dolerius.

Šis incidentas meta pluoštelį šviesos į tai, ko verta idėja, kad piktyjų dvasių buvimas tėra pasaka. Ta idėja, naujųjų imta skelbti dabar, į šio šimtmečio pabaigą, nepasižymi dideliu originalumu, nes matome ją kursavus jau šimtmečio pradžioje. Neatrod, kad ji daug pasižymėtų ir teologiniu gilumu, jei buvo propaguojama žmonių, turinčių ano meto eilinio darbininko protinį išsilavinimą, ir teigiama ne iš įsitikinimo, o dėl kitų, panašaus į juos lygio, pasišaipymo. Aiškinimą, kad velnias tesąs vien žodis išreikšti į gyvenimą išimetusioms painia voms, nelaimėms, ligoms, randame jau tokiuose ano laikotarpio leidiniuose, kaip *Šakė*, ėjusi kurį laiką tų darbininkų kaimyniniame Worcesteryje, tarp kitko taip pat pašaipiai siūlusi pabandyti, ar iš Švč. Sakramento tekąs kraujas. . . Tad (kalbant jau minėtomis dviem kūno dalimis) tie, kurie šiandien savo skelbiamu "nauju" požiūriu į velnią manosi esą vadovaujančia galva, iš tikrųjų tėra uodega, nesąmoningai bindzėnanti iš paskos tam, kas rašyta *Šakės* ir dėstyta anų skurdžiamokslų.

Žvilgterėjus, į ką panėši mūsų metu mantys piktąsias dvasias lauk iš tikrovės, pravartu pažiūrėti iš arčiau ir į argumentus, kuriais tai grindžia. Svarbiausias jų "argumentas" yra išankstinis nusistatymas, kad velnio būti negali, ir baigta, taškas. Reikia sakyti, kad toks galvojimo metodas tikrai nėra tiesos ieškančio žmogaus pažymys. Kas nuoširdžiai ieško tiesos, tas su atvira dvasia eina prie jos galimų šaltinių, kad ten randami duomenys protui parodytų, kaip iš tik-

rųjų yra. O kalbamų žmonių pirma nustatoma, kaip pagal juos dalykai turėtų būti, ir tada, su užsidariusia dvasia kiekvienai kitai linkmei, einama prie šaltinių — žinoma, ne ieškoti šviesos, bet jų taip kreipti, kad tiktų ant ano išankstinio nusistatymo kurpalio.

Krikščioniui svarbiausias religinės tiesos šaltinis yra Šv. Raštas, ypač tai, kas daryta ir skelbta Kristaus, Dievo Sūnaus. Teisme prieš Pilotą jis gi pats pareiškia tam esąs gimęs ir atėjęs į pasaulį, kad liudytų tiesą (Jn 18,37). O kas evangelijose dokumentuota apie Kristų piktyjų dvasių požiūriu? Už Paskutinės vakarienės stalo nurodo apaštalams, jog šėtonas pareikalavęs persijoti juos kaip kviečius (Lk 22,31). Kita proga sako matęs šėtoną kaip žaibą krintantį iš dangaus (Lk 10,18). Pareiškia, kad Paskutiniame teisme stovintys kairėje bus pasiūsti į amžinąją ugnį, kuri prirengta velniui ir jo angelams (Mt 25,41). Gal dar išpūdingiau už Kristaus žodžius byloja veiksmai. Evangelijų dokumentuose randame, kad jis suteikė apaštalams galią išvarinėti demonus. Piktosios dvasios, jo paties lieptos, išeidavo iš apsėstų žmonių, dažnai šaukdamos: "Žinome, kas tu esi — Dievo šventasis, atėjęs mūsų pradžudyti!" (plg. Mk 1,24; 3,11). Evangelistų aprašomas įvykis, kaip piktosios dvasios, Jėzaus lieptos pasisakyti vardą ("Legionas, nes mūsų daug"), iš apsėstojo suėjo į netoliese besiganančią kaimenę kiaulių, kurių visa banda ūmai metėsi nuo skardžio į ežerą ir prigėrė (Mk 5,1-13).

Visi šie duomenys pirmaeiliam tiesos šaltinyje labai aiškiai kalba nuoširdžiai tiesos ieškančiam žmogui, kad esama piktyjų dvasių. Jais vadovaudamiesi, krikščionys nuo pat pirmųjų amžių tikėjo velnio buvimu. Bet jį pripažinti ne visiems paranku. Todėl nestinga žmonių, įvairiais išskaičiavimais norinčių, kad geriau jo nebūtų. O tokiam nusistatymui stoja skersai kelio šaltiniai, kurie tą buvimą tvirtina, visų pirma evangelijos. Va ir prieiname prie jų kreipimo, aiškinant taip, kad tiktų norams.

Bene dažniausiai girdimas aiškinimas yra tas, kad Jėzus prisitaikė prie savo meto

žmonių galvosenos, kalbėjimo būdo. Tai ypač mėgsta nurodyti gydytojai. Juk evangelijose, sako jie, aprašoma, kad Kristus varė lauk velnius, kur ligoniai buvo tik paprasti epileptikai, sirgo nuomariu. Tad Kristus, prisitaikydamas prie ano meto žmonių supratimo, sakė varęs lauk velnią, o iš tikrųjų varė lauk ligą. Vadinasi, piktoji dvasia yra vien simbolis, vaizduojantis žmogų slegiančias blogybes, vien kalbos priemonė, reiškianti mūsų gyvenimo negeroves. Būtina pažiūrėti, ar daug toks aiškinimas atlaiko.

Taip kalbančius reikia už viena rimtai pagirti, bet už kita stipriai papeikti. Girtini už tai, kad evangelijas ima kaip istorinius dokumentus, kuriuose aprašyti tikri, liudinkų matyti įvykiai. Į evangelijas taip ir turi būti žiūrima. Bet nusipelno papeikimo už tai, kad iš ten aprašytų įvykių paima tik porą, geriau pasakius, vieną, o kitus, kurie kaip tik meta į šį klausimą daugiau šviesos, nutyli arba apie juos evangelijose neskaito.

Įvykis, kurį nurodo, yra vieno berniuko pagydimas. Trys evangelistai praneša, kaip, nužengęs nuo Persimainymo kalno, Jėzus rado minią žmonių ir vieno tėvo atvestą sūnų. Berniuko padėtį plačiausiai aprašo Morkus (Mk 9,14-27): dažnai suklinkęs, po to staiga parpuolęs ant žemės, iš burnos imančios eiti putos, griežias dantimis, kūnas sustingstas. Tėvui tai papasakojus, Jėzus įsakė iš berniuko išėiti piktajai dvasiai. Vaikas suklikęs parkrito, tąsomas konvulsijų, ir veikiai atrodė kaip nebegyvas. Bet Jėzus, paėmęs jį už rankos, pakėlė ir išgydytą atidavė tėvui.

Kad berniukas sirgo epilepsija, turi būti aišku kiekvienam. Čia su gydytojais būtina sutikti. Užėjus epileptiniam priepuoliui, žmogus, paprastai suklikęs, parkrinta ant žemės, kūnas sustingsta, paskui ima jį tampyti spazmai, sukandami dantys, iš burnos veržiasi kraujuotos putos: visa lygiai kaip evangelistų aprašyta apie aną berniuką. Tik negalima sutikti su išvadomis, kurios mūsų kalbamų aiškintojų iš to daromos. Viena, jie per toli nueina bendrindami: kad Jėzus velnio varymu gydė visus epilepsija sergan-

čius. Evangelijose pateikiamas tik vienas vienintelis epileptiko išgydimas — šio berniuko. Argi būtų teisinga, radus parašyta, kad kuris nors asmuo vieną kartą nuvyko į miestą raitas, daryti išvadą, jog balnas visada ir tebuvo vienintelė jo keliavimo priemonė?

Bet tai palyginti mažmožis greta daug neteisingesnių bendrinimų. Vienas Bažnyčios Tėvų, Klemensas Aleksandrietis, gerai pasakė, jog kiekviena klaidinga teorija kyla iš to, kad dalykai kaip reikiant neskiriami. Bent kiek atidesnis evangelijų skaitymas rodo, kad Jėzus su sergančiais elgėsi dviem skirtingais būdais. Iš vienu varė piktašias dvasias, sudraudamas, griežtai įsakydams joms žmogų palikti, kartais net klausdams vardo. O tos išeidavo, dažnai prieš tai šaukdamos “Žinome, kas esi — Dievo Sūnus, atėjęs mūsų pražudyti!” Kitus, neretai su tos pačios ligos simptomais, gydė be mažiausio žodelio apie piktają dvasią. Jokio įsakymo išėiti, jokio šios šauksmo, vien žodis pačiam ligoniui: “Pagyk!” arba “Imk savo patalą ir keliauk namo!”

Tad labai netikslu sakyti, kad Jėzus taikėsi prie žmonių galvosenos: iš tikrųjų gydė ligą, bet sakė varęs lauk velnią. Piktųjų dvasių kamuojamieji evangelistų pakartotinai skiriami nuo paprastų ligonių. Tai aiškiai skiria pats Kristus. Išsirinęs dvylika apaštalų, davė jiems galią gydyti ligas ir sutramdyti demonus (plg. Lk 9,1). Dar daugiau, evangelijos mums rodo, kad ten, kur buvo liečiama religijos tiesa, Kristus prie žmonių galvojimo kaip tik nesitaikė. Atvirkščiai, tą galvojimą, kur klaidingas, būtinai taisė. Čia jis nepakentė jokio dviprasmiškumo, jokio veidmainiavimo, bet aiškiai ir drąsiai rėžė tiesą, nors tuo sukėlė prieš save daug priešų. Jis net savo galvą paguldė todėl, kad nesitaikė prie tuo metu susidariusio galvojimo. Juo labiau čia, kur liečiamas tokios svarbos dalykas, negalėjo leisti žmonėms klaidingai galvoti, netgi pats savo žodžiais ir elgesiu tą klaidą dar giliau žmonėse diegdamas.

Evangelijos įvykiai taip pat rodo, kad prasimanymas yra ne piktoji dvasia, o kaip

tik atvirščiai — jos laikymas vien kalbos priemone, simboliu, abstrakčiu dalyku. Šaukti, išpažinti Mesiją, sakyti vardus gali ne simboliai ir ženklai, bet gyvi padarai, ne kalbos priemonės, bet konkrečios būtybės. Be abejo, bus sakančių, kad evangelijose užrašyti ne tikri įvykiai, o pasakos. Bet tuomet nelaikytinas tikrove ir aprašytasis epileptiko pagydimas, iš kurio kaip tik vedamas šis argumentas prieš velnių buvimą — tuo pačiu pripažįstant, kad ir tas netikėjimo argumentas pagrįstas pasaka, taigi niekam tikęs.

Bet kurioje srityje teorija tiek gera, kiek išaiškina tos srities reiškinius. Jei kai kurių duomenų neišaiškina, dargi jiems prieštarauja, nedaug tėra vertas. Kalbamų aiškintojų teorija ir prieštarauja Kristaus charakteriui — religijos srityje taisyti klaidą, ir nežiūri fakto, kad su sergančiais elgėsi dviem skirtingais būdais, ir neparodo, kaip dalis ligonių galėjo šaukti, kad atėjęs jų pražudyti. Trumpai, ji nesiderina su evangelijos įvykių visuma. Todėl dalyką būtina aiškinti kitaip.

Piktosios dvasios apsidėimas yra žmogaus prigimčiai prievartingas. Tad nestebėtina, jei jį lydi nervinio, o kartais ir fizinio pobūdžio sutrikimai, kaip epilepsija, paralyžius ir panašūs. Jėzus žinojo, kur jų priežastis buvo gamtinė, ir kur žmogų kamuojanti piktoji dvasia, nors išorės simptomai abiem atvejais buvo tie patys. Tėparyškina dalyką toks pavyzdys. Miškų gaisrai paprastai kyla iš žmonių neatsargumo. Bet kartais kyla ir dėl trenkusio žaibo. Padariniai tie patys: išdegę plotai, nuostoliai ir visa kita. Bet priežastis skirtinga. Gydytojo uždavinys ir menas kaip tik yra rasti ligos priežastį ir ją šalinti. Kur priežastis buvo piktoji dvasia, ten ją Kristus gydytojas ir varė lauk. Kur priežastis buvo gamtinė, ten apie velnią nė žodeliu neužsiminė. Tai vienintelis aiškinimas, kuris derinasi ir su Kristaus būdu, ir su gydytojo uždaviniu, ir su evangelijos įvykių visuma, nereikalaudamas nė vieno iš jų nutylėti, nė vieno bijoti užsiminti, kad aiškinimas nesugriūtų ar nesuilpnėtų.

Svarstytasis moderniųjų argumentas, ko-

dėl velnio buvimas laikytinas išsigalvoji- mu, nėra vienintelis. Bet kitiems pagvildenti čia tuo tarpu stinga vietos. Vertėtų tik tiek pridėti, kad tas, kurį panagrinėjome, yra visų rimčiausias, nes vedamas iš evangelijų. Jeigu tad net rimčiausią radome stovint ant tokių šleivų kojų, tai apie likusius iš anksto galima sakyti, kad turi būti dar skurdesni. Grįždami prie šio rimtojo motyvavimo, matome jį esant silpną ne vien savo turiniu, bet ir taktika. Juk tai ne kas kita, kaip vien bandymas išsinarplioti, aiškiems Dievo žodžio duomenims remiant prie sienos, taigi grynai defenzyvinis gūnimasis, ir žemokos rūšies, nes paremtas net komunistų pamėgtu dėsnium: kai kitko nebegali prieš neparankių žodžių tiesą, bandyk ją apeiti aiškinimu, kad jie nereiškia to, ką sako. Be to, reikėtų nepamiršti ir labai liūdno precedento žmonijos istorijoje. Šv. Raštas nurodo, kad tos žmonijos bėdos ir vargai prasidėjo kaip tik iš to, kad mūsų pirmieji tėvai susigalvojo neimti Dievo žodžio, kaip buvo jiems rojuje pasakytas, bet jį aiškintis savaip, „moderniau“ — pagal savo norą ir gundytojo kuždesį.

NORIU TAU PASISKŪSTI

KUNIGAS

Nežinau, kas Tu esi: vyras ar moteris, senas ar jaunas, bet prašau, leisk man Tau pasiskūsti. Aš neturiu nė vieno žmogaus, prie kurio širdies prisiglaudęs galėčiau išsi- verkti, išsikalbėti ir pasijusti suprastas.

Neturiu žmogaus, nors žmonėse nardau, kaip žuvytė vandenyse, o ne kur nors dykumose klajoju ir ne girių tankumynuose slapstausi.

Neturiu žmogaus, kurs mane suprastų, nes esu ne toks, kaip visi. Ir todėl, kad aš ne toks, vieni manęs neapkenčia, kiti bijo, tretį nedrįsta, o net ir geriausieji bičiuliai varžosi. Taip aš ir lieku vienas, vienui vienas žmonių miniose.

Tačiau dėl to aš nesiskundžiu. Tokį gyvenimo kelią nutiesė man Viešpats. JIS mane atskyrė nuo tėvo ir motinos, nuo brolių ir seserų, nuo artimiausiųjų draugų. JIS nori, kad aš būčiau vienas, laisvas JO planams įgyvendinti. Su tuo aš mielai sutikau ir niekada nė akimirkos nesigailėjau sutikęs.

Mano vienuma yra laimė. Vienas esu, bet niekada ne vienišas. Toje vienumoje radau ištikimą, švelnų ir galingą draugą — Viešpatį ir jis yra mano širdies laimė. Ar Tu įstengsi suprasti, kaip gali atsirasti skundo laimės kupinoje širdyje? O taip yra. Laiminga mano širdis yra pritvinkusi, pilna skundo — net plyšta — ir kaip aš norėčiau, kad tą skundą išgirstų kiekvienas brolis žmogus, kiekviena sesė širdis.

Ar Tu negalėtumei man pasakyti, kodėl kai kurie žmonės manęs neapkenčia? Kodėl jie laiko mane apgaviku, veidmainiu, tinginiu, išnaudotoju, parazitą, savo laimės priešų?

Kada aš juos prigavau? Kada nuskriaudžiau? Kada sakiau jiems netiesą? Kada aš, kaip dėlė, siurbiau jų kraują, ar ašaras, ar turtą? Kada ir ką aš padariau jų laimei sugriauti?

Juk aš nesu išsitaręs prieš juos nė pusės nepalankaus žodelio. Pagaliau daugelio jų aš nesu nė iš tolo matęs! Ir vis tiek, vos tik jie mane sutinka, kad ir pirmą kartą, tuojau jų veidas suakmenėja, apsiniaukia, tartum rūščiausias debesis, akys žaibuoja panieką, pyktį! Kodėl? Už ką?

Nejaugi jie yra visiškai tikri, kad aš esu veidmainys, kad aš netikiu, ką žmonėms išsakyklos skelbiu?

Taip, jei esu toks, tai esu vertas giliausios paniekos. Tokiems ir V. Jėzus sviedė baisų: "Vargas jums veidmainiai!.." Bet kaip jie įsitikino, kad aš veidmainys? Ar jie gyveno su manimi po vienu stogu nors keletą savaitių? Ar jie dirbo su manimi vieną darbą ir pastebėjo, kad aš tyčia gyvenu ir elgiuosi kitaip, negu kalbu? Ar jie pastatė seklius stebėti mano kiekvieną pajudėjimą, ištirti kiekvieną mintį ir jausmą? Kodėl jie nestoja man į akis, kodėl jie nedrebina man į veidą mano veidmainystės ir kodėl neduo-

da progos man jiems atsakyti? Ar to nereikalauja paprasčiausias teisingumas? Jei to nedaro, kaip gali laikyti mane veidmainiu?

Gink Dieve, negaliu girtis, kad būčiau be mažiausios nuodėmės! Bet tegu aš ir labai labai nusidėčiau, iš kur jie žino, kad aš tai darau tyčia? Mano silpnybės yra mano nelaimė ir mano gėda. Aš jas apgailiu ir maldauju Viešpatį būti man gailestingu. Stengiuosi nusikratyti savo ydomis. Kovoju ir dejuoju, kad man nesiseka būti tokiu tauriu, tokiu kilniu, kokio reikalauja šventas kunigo luomas. Ar teisinga, ar žmoniška neapkęsti su piktu kovojančio žmogaus, jei jis kartais suklumpa? Ar galima vadinti jį veidmainiu?

Jie džiaugiasi žmogumi, kur nuoširdžiai stengiasi padidinti jų laimę. Kodėl jie nekenčia manęs, kai mano gyvenimo kiekviena valandėlė yra skirta jų laikinai ir amžinai laimei didinti? Dieną ir naktį jie gali kreiptis į mane, ir visuomet aš nuoširdžiausiai patarnausiu. Ar už tai esu vertas neapykantos?

Kaip jie mylėtų tą gydytoją, kurs jiems užtikrintų bent šimtą metų šioje ašarų pakalnėje! Kodėl jie nekenčia manęs, kai aš jiems užtikrinu ne šimtą metų, ne du šimtu, o amžių amžius begalinėje laimėje?

Ar jie nebūtų dėkingi tam, kurs bent vienu šuktelėjimu sulaukytų juos nuo įgarmėjimo prarajon? Kodėl jie nekenčia manęs, kai aš stengiuosi sulaukyti juos nuo baisinės nelaimės už mirtį prarajoje?

Jie džiaugiasi žmogumi, kurs nuoširdžiai tiems vyrams, kurie metų metus rausiasi sudulkėjusiuose istorijos lapuose, tyrinėja gamtos ar žmogaus kūno paslaptis. Nors ir ne viską supranta, ką tie mokslininkai jiems sako, bet šventai tiki. Kodėl tie patys asmenys nekenčia manęs, nors ir aš metų metus gilinausi į žmogaus dvasios gyvenimo paslaptis, į Kūrėjo išminties turtus ir stengiuosi atverti jiems naujus pasaulius begalinės reikšmės gyvenimui?

Ar nėra akių ligos ženklas, kai jos nebepakenčia ne tik saulės šviesos, bet nė mažyčio žibalinės lempos žiburėlio? Ar nėra ir tų žmonių dvasios ligos ženklas, kai jie ne-

apkenčia manęs, menkučio žmogelio, bebandančio nors silpnai atspindėti jiems amžinąją Šviesą, Tiesą ir Gėrį?

Ir laukiniai įvertina pasiaukojimą. Kultūringieji stato paminklus davusiems turto dalį visuomenės labui. Garbės medaliais nugassto krūtines tų, kurie, rizikuodami savo gyvybe, veržiasi į gaisro ryjamus namus, šoka į potvynio kunkuliuojančius vandenį gelbėti kitus iš tikros mirties. Taip pasiaukojimas žavi!

Nepatogu girtis, bet ši syki netylėsiu! Ar aš ne aukos žmogus?

Gyvenimas viliojo švelniausiais garsais ir spalvomis. Pasaulis siūlė visus savo patogumus ir malonumus. Pražystančios jaunystės kraujas, energija, viltys ir meilė žadėjo laimės kalnus. Visa tai atiduota, sudėta ant altoriaus, kad galėčiau gyventi ne sau, o kiekvienam mano pagalbos reikalingam žmogui. Tą dieną, kai įkėliau koją per seminarijos slenkstį, aš mielai pasidariau visų tarnas. Ar jie pagalvoja, kiek man tai kainuoja?

Nebegaliu gyventi kur tinkamas, einu kur siunčiamas.

Nebegaliu draugauti su mieliausiais, nes turiu būti draugas ir atšiauriausiems.

Nebe mano laikas. Diena ar naktis, šalta ar karšta, dargana ar giedra — pašauks kas — turiu eiti.

Nebe man nė jaukusis šeimos lizdelis. Visada tuščias mano kambarėlis. Niekada niekas nelaukia manęs grįžtančio, nepasitinka su meile, užuojauta ar geru žodžiu pavargusio. Niekam nerūpi, ar aš linksmas, ar nuliūdęs, ar aš kenčiu, ar džiaugiuosi, ar sergu, ar verkiu, nes aš neturiu širdies, kuriai galėčiau sakyti: "Tu mano, aš tavo amžinai".

Ar jie pagalvoja, kiek man tai kainuoja?

Mielai aš moku šitą kainą. Pridėčiau net savo gyvybę, jei reiktų, kad tik jie pasinaudotų mano gyvenimo auka tam, kam jis yra skirtas. Bet jie ne tik nesinaudoja, ne tik nesidžiaugia, dar nekenčia manęs! Štai, ko aš negaliu suprasti, kas man gelia širdį.

Labai norėčiau prie jų prieiti, susipažinti, išsikalbėti. Tegu pamatytų, kad aš ne

LAIŠKAS LIETUVIAMS IŠ JERUZALĖS

GEGUŽĖS MĖN. 4 D.

Nieko čia nėra pripuolama. Viskas "kad įvyktų, kaip Rašte pranašauta". Kas per miestas! Jau prieš 4000 metų egiptiečiai jį vadino Uru-Sholim — Taikos miestas, nors taikos jis mažai tematė, amžiais griautas, degintas, statytas. Tačiau amžinai gyvas ir amžinai pasaulio dėmesio centre! Uru-Sholim - Jerushalayim - Jeruzolima - Jeruzalė keista, bet nepasikeitusi per tūkstančius metų!

Važiuojam Derech Ophel keliu. Vienoj pusėj — Alyvų kalnas, kitoj — dantyta, bokštuota senamiesčio siena. Mes visi prilipę prie langų. Spragsi foto aparatai, aidai Džimio balsas. Jis kalba su įsijautimu — Jeruzalė jo gimtinė. Džimis čia viską pažįsta, žino ir myli. Dabar jis primena vilniečius, kurie, man ten beviešint, rodė, aiškino, pasakojo apie Vilnių, brangiausiąjį miestų miestą, Lietuvos Jeruzalę.

Ophel, kaip Džimis aiškina, apytikriai reiškia spuoga. Tai kalnagūbris, ant kurio Dovydo laikais stovėjo jebuzitų miestas. Jebuzitus nukariavęs, Dovydas čia pasistatė pirmąją tvirtovę.

toks pabaisa, kokį jie mane vaizduojasi. Neprisileidžia.

Kviečiu juos pas save — tik pasityčioja.

Ir taip priėjau liepto galą ir nebežinau, kas daryti. Gal Tu, šių eilučių Skaitytojau, žinai, kodėl jie manęs neapkenčia? Gal Tu, žinai, ką aš turėčiau daryti tai neapykantai sutirpdyti?

Iki Tu man ką nors patarsi, aš melsiuos už juos, kaip meldėsi Išganytojas, kalamas prie kryžiaus: "Atleisk jiems, Viešpatie, nes jie nežino, ką darą!" Aš stengsiuos įgyvendinti šv. Pauliaus apaštalo žodį: "Mes esame keikiami, ir laiminame; esame persekiojami, ir kenčiame; mums piktžodžiauja, ir mes meldžiamės".

Kaip psalmėse parašyta, "kalvos stovi aplink Jeruzalę". O ji, t.y. senamiestis, tūno apriesta dviejų slėnių — Hinomo ir Kidrono. Kidrono vardas man vėl primena vaikystėje girdėtas senas giesmes apie "poną Jėzusą, varomą per Kedrono upelį". Akis išplėtusi stebiu tą slėnį, bet neižiūriu jokio vandens, jokio upelio. Čia vien tik kapai, kapai, kapai — tūkstančiai senų antkapių, didesnių ir mažesnių paminklų. Kidrono slėnis — garsioji Juozapato pakalnė, kurioje, pagal žydų, musulmonų ir krikščionių tradiciją, laikų pabaigoje įvyks paskutinis žmonijos teismas. Todėl jau nuo senų laikų šių religijų tikintieji stengiasi čia pasilaidoti, tarytum norėdami pirmieji "būti vietoj", kai sugriaus archangelų trimitai. Turbūt Kidrono slėnį kapinėms panaudojo senieji žydų karaliai, kurių paminklus matome netoli kelio: Yehoshafat (Juozapato) bokštelį, Absalomo koloną ir Zacharijo mauzoliejų su piramidiška viršūne.

Abraomas pasuka mūsų autobusą į Sultono Suleimano gatvę, paskui į Salah-El-Din (Saladino. Ak, tie fantastiški Haufo pasakų vardai!), ir atsiduriame arabų kvartale prie penkiaaukščio Šv. Jurgio viešbutio.

Viešbutis senoviškas, tačiau patogus ir švarus. Ant plačių jo laiptų storas arabas, išdėliojęs šimtus niekniekių, nuo atvirukų iki aukso siūlais ir stikliukais išsiuvinėtų šlepečių, varo pelningą suvenyrų biznelį. Nežiūrint visų vilionių, marmuriniame, veidrodiniame Šv. Jurgio vestibulyje nusiperku tik Jeruzalės žemėlapi, kuriame visos istorinės vietos aiškiai pažymėtos, o senieji pastatai dailiai nupiešti.

Mudviejų su Irena kambarys trečiame aukšte. Langu į kiemą. Pro jį matau kito sparno langus ir didelę raudoną statinę su kažkokiom durim ne durim. Tai saule šildomo vandens mašinerija. Matau tą išradimą iš arti pirmą kartą. Kaip įdomu bus praustis tiesiai saulės įkaitintu vandeniu!

Nieko nelaukusios, mudvi išskubam žvilgterėt į Yerushalayim, prieš sutemstant. Trepsim judria Saladino gatve, dairomės, stabteliam prie krautuvėlių ir... visai ne-

bijom! Temstant po Čikagą šitaip nevaikščiotope... .

Jeruzalės krautuvėlės mažos, bet jų langai dideli, prekių prigrūsti. Mudvi apžiūrinėjame kainas, išversdamos šėkelius į dolerius. Suknelės po 50-60 dol., batukai — 39 dol., geresnių medžiagų metras — 25 dol. Brangu, ypač kai žmonės čia daug mažiau uždirba, negu mes.

Tarpduriuose krautuvinėms sveikina mus "Shalom" ir net "Good evening", kviesdami vidun. Nors jie taip pat arabai, bet ne tokie įkyrūs kaip Egipte. Mudvi ieškom kupranugarių ir asiliukų iš alyvmedžio ir per tą pasivaikščiojimo valandėlę apžiūrim išties "kaimenes" ant lentynų ir prekystalių. Tačiau nenuperkam nė vieno... iš piktumo, kad suvenyrai čia žymiai pigesni, negu Betliejaus "Herodion" krautuvėje, kur tiek prisipirkom! Oi, Džimi, Džimi, kokį procentą gavai iš signor Costandi Canavati?

Besižvalgydamos į krautuves ir žmones, įsukam Sultono Suleimano gatvėn ir nueinam iki Damasko vartų. Damaskas — paslaptinę, tolimų kraštų sinonimas. Tas vardas man reiškia šilkus, riestus šimitarus aukso makštyse, sidabru ataubus staltieses ir skraidančius kilimus. Žiūriu į Damasko vartus, grėsmingai pasiūšiusius dantytais bokšteliais, ir prisimenu fantastiškas "Tūkstantis ir viena naktis" pasakas. Man gaila, kad šie vartai ir Jeruzalės senamiestį supančios sienos ne Kristaus laikų. Palyginant jos ne taip senos, Suleimano Didžiojo statydintos 1542 m.

Grįžtam viešbutin visai sutemus, bet dar spėjame pavakarieniaut puošniame valgoma-jame. Čia marmuro grindys, mezginių užuolaidos ant langų ir sunkios baltos staltiesės ant stalų. Įsivaizduoju, kad jos — damastinės... .

GEGUŽES MĖN. 5 D.

Šiandien oras deimantinis. Taip skaistu, net akį veria gili mėlynė, blizgantys kupolai, bokštai, langai ir ryto šviesa, atsimušusi į gelsvas kalvas. Aukštumų rytas tyras, kaip šaltinis, ir lygiai taip šaltas.

Sukilom anksti, kad diena būtų ilgesnė

Lietuviškas Viešpaties maldos tekstas
 "Pater noster" bažnyčioje.

— juk tiek daug reikės matyti, apžiūrėti, apėiti, apvažinėti! Pirmasis sustojimas — Alyvų kalnas. Tai gana aukštas, ilgas kalnagūbris, nuo kurio atsiveria nuostabi Jeruzalės panorama. Džimis suranda gražiausią vietą, ir mes, ten susibūrę, nusifotografuojam. Šaltas vėjas taršo plaukus, skverbiasi pro švarkus, megztinius, bet mes, naujoms įdomybėms ir išgyvenimams pasiruošę, šypsomės, giliai įtraukdami kalnų žolelėm kvepiantį orą.

Kiek daug stebėtinų dalykų įvyko ant šios kiparisais nusmaigstytos kalvos! Čia Kristus išpranašavo Jeruzalės sugriovimą, čia jis verkė savo mylimo miesto, čia išmokė apaštalus melstis ir nuo šių ramunėlėm

ir aguonom apaugusių uolų įžengė į dangų, galbūt tokį krištolinį, tyrą rytą. . .

Džimis mus nuveda į Pater Noster bažnyčią. Pagal tradiciją, šioje vietoje Jėzus kalbėjo savo mokiniam: "Melsdamiesi ne daugiažodžiaukite, kaip pagonys. . . melskitės taip: Tėve mūsų, kurs esi danguje. . ." (Mt 6,7-9). Dabar čia stovi karmeličių vienuolynas.

Skliatuotas vienuolyno portikas išpuoštas keistais "paveikslais": tai "Tėve mūsų" malda, išrašyta daugybe kalbų. Kiekvienai kalbai atskira niša sienoje su parašu ir spalvingais koklių rėmais. Pats pirmasis "Tėve mūsų" — latviškai. Pasklindam po ilgą portiką, ieškodami Viešpaties maldos lietuviškai. "Malda išrašyta net 62 kalbom", aiškina Džimis ir padeda mums ieškoti. Kokių kalbų čia nėra! Ne tik gerai žinomos, kaip anglų, prancūzų, vokiečių, italų, bet ir vengrų, estų, žinoma, graikų, arabų, etiopų, kinų, japonų, indų. . .

Man įdomiausia stebėt raidynus. Klaidingai galvota, kad lotyniškasis ir rusiškasis alfabetas bei kinų-japonų raštaženkliai jau išsemia žmonijos fantaziją kalbos garsams pažymėti. Kokia raštaženklių įvairybė išrašyta Viešpaties malda! Čia vilnija arabiški vingiai su byrančiais taškais, o indų linijos sukasi į mazgus ir skritulius; čia apgaulingos graikų raidės, rodos, tuoj tuoj išskaitysi, o negali; čia grakštūs japonų ženklai stulpeliuose ir fantastiškas etiopų raidynas iš dvitaškių, kryžiučių, riebių trikampių ir zigzagų.

Bet lietuviškai parašyto "Tėve mūsų" taip ir nesurandam. Džimis liepia nenusiminti. Vienuolyno bažnyčioje esą dar daugiau šios maldos pavyzdžių. Tikriausiai ten būsiąs ir lietuviškas tekstas. Deja, karmeličių ordinas labai griežtas, ir mūsų į bažnyčią neįsileidžia.

Netoli Pater Noster, Alyvų kalno šlaite, stovi ašaros formos koplytėlė su juodu stogu; kampuose ant lieknų kolonų — baltos ašarinės. Tai Dominus Flevit (Viešpats Verkė) šventovė. "Prisiartinęs prie Jeruzalės ir išvydęs miestą, Jėzus verkė jo ir sakė: . . . nepaliks tavyje akmenis ant akmenų, nes

tu nepažinai aplankymo meto” (Lk 19,41-44). Iš čia miesto panorama — tartum patiestas auksinis kilimas su žaliais medžiu ataudais.

Koplytėlės viduje, vietoje altoriaus paveikslo, didžiulis langas į Jeruzalę. Kažin ar būtų galima nutapyti išpūdingesnį vaizdą! Krištoliniame ryto ore auksu blizga ne tik garsusis Omaro mečetės kupolas, bet ir jūra stogų, kolonadų, langų... Net rūsti senamiesčio siena atrodo auksinė. Iš čia puikiai matyti ir Auksiniai vartai, vieninteliai užmūryti, iš kitų išsiskiriantys bizantine architektūra ir dviem savotiškom arkom. Jie žymi vietą, pro kurią Jėzus įėjo į Jeruzalę aną triumfališką Verbų sekmadienį. Krikščionių įsitikinimu, pro šiuos vartus laikų pabaigoje jis vėl sugrįšias į savo miestą.

Dominus Flevit koplyčioje turėjome mišias, paskui pėsti traukėm vingiuotu Verbų sekmadienio taku žemyn į Alyvų daržą (Gethsemane). Čia kasmet prieš Velykas vyksta tūkstantinės krikščionių procesijos. Aplink kiparisai, alyvmedžiai, laukinių gėlių margumynas. Kvepia sakais. Praeinam pro imponantišką Marijos Magdalenos bažnyčią, kurią savo motinos atminimui pastatydino Rusijos caras Aleksandras III. Septynių kupolų auksiniai “svogūnai” su “perbrauktais” kryžiais ryškiai skiriasi nuo visos aplinkos.

Pagalčiau pasiekiam Alyvų daržą. Iš tikrųjų jis nedidelis. Nors ir nematę, lietuviai teisingai jį vadina darželiu. Tai labai senų alyvmedžių gojelis prie išpūdingos Tautų bazilikos. Gojelis aptvertas dailia tvora. Alyvmedžių papėdėje žydi gausybė gėlių. Matau net liūdnus našlaičių žiedelius. O alyvmedžiai — tikri vaižgantiški Juodžiaus kelmiai: stori, trumpi, gumbuoti, susisukę, drėvėti. Bet iš kiekvieno suakmenėjusio gumbo, lyg iš kapo, į ryto saulę kyla liaunos atžalos, nusėtos sidabriniais žalsvais lapeliais. “Alyvmedis nemiršta”, sakė garsusis senovės gamtininkas Plinijus. Iš tikrųjų aštuoni šio darželio alyvmedžiai, pagal botanikų apskaičiavimus, esą 3000 metų amžiaus. Tai juos aną skausmingą naktį palaistė kruvinas Jėzaus prakaitas... “Alyvų

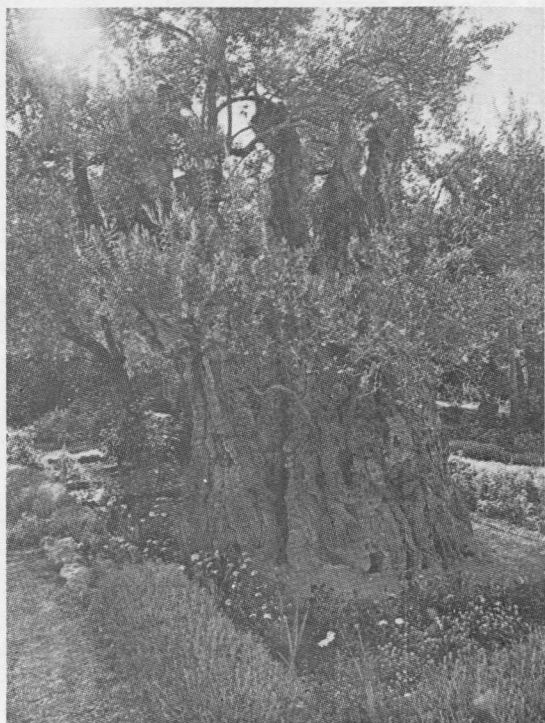
daržely krauju prakaitavo...” — skamba ausyse senoji Gavėnios giesmė. Nuo dabar jos įprastieji žodžiai man turės daug daugiau reikšmės ir vaizdo...

Tautų arba Gethsemane bazilika laikoma viena iš gražiausių Jeruzalėje. Ji pastatyta 1924 m. tradicinėje Kristaus agonijos vietoje. Jau nuo 379 m. čia stovėjo eilė bažnyčių, kurias sugriovė įvairiausi karai. Dabartinės bazilikos statybai lėšas skyrė 16 tautų, todėl toks jos ir vardas.

Bazilika tikrai graži, ypač geltono akmens fasadas su trimis arkomis, su evangelistų figūromis ir spalvinga mozaika, vaizduojančia Kristų, aukojantį savo ir pasaulio kančias Tėvui.

Viduje viskas mėlyna. Violetinė šviesa sunkiasi pro alabastrinius kryžiaus formos vitražus; mėlyni žvaigždėti skliautai, mėlynas didžiojo altoriaus paveikslas, vaizduojas prie uolos suklupusį Kristų. Tylu, ramu ir liūdna.

Priešaky altoriaus baltuoja uolos kakta. Tai tradicinis agonijos akmuo, prie kurio

Senas alyvmedis Alyvų darželyje.

Jėzus meldėsi ir prakaitavo išdavimo naktį. "Mirtino sielvarto apimtas, jis dar karščiau meldėsi. Jo prakaitas pasidarė tarsi tiršto kraujo lašai, varvantys žemėn" (Lk 22,44).

Pasilenkiu per žemą, erškėčius vaizduojančią tvorelę ir paliečiu uolą. Ji blizga, lyg dramblio kaulas. Daug rankų ir lūpų ją nu-glostė. . .

"Ar yra kančia didesnė už mano kančią?" — giedojo senovės psalmistas apie Jėzaus agoniją. O tačiau kiekvienam mūsų savi skausmai ir skausmeliai atrodo didžiausi. Kito, būtų jis Dievas ar žmogus, skausmą pajusti ir išgyventi kaip savo iš tikrųjų reikia didelės meilės ir didelio tikėjimo. . .

Iš Gethsemanės vėl pėstute iki autobuso ir Jericho keliu nuriedam į Betaniją aplankyti Lozorius kapo. Jėzus mėgo mažą Betanijos kaimelį, nes čia gyveno jo mylimi draugai: Lozorius, Morta ir Marija. Jis dažnai čia lankydavosi ir, prikeldamas Lozorių iš mirusiųjų, įamžino Betanijos vardą žmonių istorijoje. Lozorius prikėlimas buvo vienas iš didžiųjų Jėzaus stebuklų, tartum preliudas į jo paties prisikėlimą, į išpildytą amžinojo gyvenimo pažadą.

Švari gatvelė veda į Lozorius kapą. Aplink daug erdvės, nes nameliai žemi, tik storas nedailus mečetės minaretas išsišauna aukšty, gremėzdžiškai paženklindamas angą į kapą. Anga siaura, ola gili ir tamsi. Leidžiamės žemyn žąsele. Drėgnas akmens sienas blankiai apšviečia mažos elektros lemputės. Į nosį lenda pelėsiais ir žemėmis atsiduodanti vėsa. Olos dugne vietos tik tiek, kiek reikia paguldyt lavonui. Nejauku čia. Įsivaizduoju, kaip skubėjo Lozorius, išgirdęs Jėzų šaukiant: "Lozoriau, išeik!"

Ar skubėjo? Pabuvojęs aname pasauly, ar benorėjo sugrįžt į šį? Sugrįžt ir mirt antrą kartą? Kaip jis besusitaikė su kasdienybe, ragavęs amžinybės? Įdomi Lozorius asmenybė, paslaptinga ir tragiška. . . Greičiausiai jį nužudė fariziejai. Argi jie galėjo pakęst gyvą stebuklą, jei nuo tos dienos tvirtai pasiryžo nužudyti ir patį Stebukladarį?

Išlindau iš kapo paskutinė. Kelionės draugai jau susibūrę kitoje gatvės pusėje. Skaisčioj vidurdienio šviesoj man raibo

akys. Akimirkai mane perdūrė išgastis. Bet priešais stovėjo tik elgeta, įsisukęs į ilgą, juodą apsiaustą, raišas ir su lazda. Jo veidas gelsvas, akys giliai įdubusios. Artrito išsukioti pirštai griebė man už alkūnės, o lūpos vapėjo išmaldos. Vos sugraibiau jam šėkelį, taip rankos drebėjo. . .

Netoli Lozorius kapo aplankom ir gyvųjų buveinę: vieno kambarėlio butelį su akmenine tvora aptvertu kiemu. Čia gyvena dešimties žmonių šeima — arabai pabėgėliai. Namie šiuo metu tik dvi moterys. Mintyse jas pavadinu "Morta ir Marija". "Marija" storoka, matroniška, net iškilminga, apsilvikiusi ruda suknia su žaliais ir oranžiniais apsiuvinėjimais, su balta skaryte ant juodų plaukų. Ji pasitinka mus, šiek tiek kalba angliškai ir aprodo kambarėlį. Kaip tokiame plotelyje sutelpa dešimt žmonių, sunku įsivaizduoti, bet. . . ne veltui žmogus lažiausiai prisitaikantis sutvėrimas.

"Morta" tuo tarpu tupi kiemely ir, pasidėjusi puodus ant žemės, vynioja į vynuogių lapus kvapią ryžių ir mėsos košę. Tai "doldmaden". Jau teko šio patiekalo ragauti. Jis panašus į mūsiškius balandėlius, tačiau mano šiaurietiškas gomurys pasigenda kopūstlapių.

Viskas šiame butelyje maža, vargana, bet jauku ir labai švaru. Čia daug šviesos ir vėjo plakamų baltutėlių baltinių. Kiemelyje iš savo kampo mums šypsosi "Morta", pirštu vedžiodama aplink lūpas. Pagaliau suprantam, ko jai reikia, ir ponios, pasirausios po rankinukus, apdovanoja "Mortą" lūpdažiais.

Atsisveikindami "Marijai" į delną įspaudžiam po vieną kitą šėkelį. "Shukran — ačiū!" — sako ji arabiškai. Salaam, "Marija ir Morta"! Shalom, Betanija!

Iš Betanijos važiuojam į Siono kalną, svarbią vietovę ir žydams, ir krikščionims, ir musulmonams. Tai nedidelė žalia kalva, pilna senų pastatų ir istorinių kampelių. Senovėje Sionas buvo Jeruzalės dalis. Čia palaidotas karalius Dovydas, čia Jėzus valgė paskutinę vakarienę, čia buvo į dangų paimta Mergelė Marija.

Lozorius kapas.

N. Jankutės nuotr.

Sustojam prie St. Petrus in Gallicantu. Tai nauja, jauki šviesaus akmens bažnyčia, 1931 m. pastatyta vyriausiojo kunigo Kaifo rūmų vietoje. Archeologiniai kasinėjimai čia atidengė kalėjimo požemius, didelį kiemą, tarnų kambarius, maltuvę ir įvairius namų apyvokos reikmenis iš Kristaus laikų.

Alyvų darže suareštuotas Jėzus čia, Kaifo rūsiuose, praleido naktį; čia įvyko jo pirmasis teismas; čia Petras išsigynė Jėzaus ir, „atsiminęs Viešpaties žodžius: ‘Pirmiau, negu gaidys sugiedos, tu manęs tris kartus išsiginsi’, graudžiai verkė” (Lk 22, 61-62). Todėl ir ši bažnyčia pavadinta keistu, bet tinkamu vardu — “Šv. Petras, gaidžiui sugiedojus”.

Sekantis sustojimas — Dovydo kapas ir Coenaculum (Paskutinės vakarienės) kambarys. Tai XII a. atstatyta dviejų aukštų koplyčia. Apatiniame — karaliaus Dovydo kapas, viršutiniame — Coenaculum. Įdomiu sutapimu, ir žydams, ir krikščionims šventos

vietos telpa po vienu stogu. Galbūt tai atieties ženklas, kada bus “viena avidė ir vienas Ganytojas”.

Paskutinės vakarienės kambarys neįspūdingas. Tai nedidelė gotiško stiliaus salė. Skliautai panašūs į vilniškės Šv. Onos; grindys — pilkų akmens plokščių. Erdvu ir šviesu. Žinoma, iš Paskutinės vakarienės laikų čia nebėra nė akmenėlio. Tik vieta ta pati. Pagal giliai iššaknijusią krikščionių tradiciją (šioje vietoje jau I a. po Kr. stovėjo bažnytelė), prisikėlęs Kristus čia pasirodęs mokiniamis ir čia apaštalai sulaukė Šv. Dvasios pirmųjų Sekminių dieną.

Iš Coenaculum laiptai žemyn veda į Dovydo kapą, kuris taip pat tik tradicinė vieta. Tačiau labai galimas dalykas, kad Dovydo palaikai slepiasi po tūkstantmečių dulakēm kur nors netoliese.

Prieš ižengiant vidun, vyrai gavo popierines “jermulkas”, kuriomis turėjo pridengti galvas, o mes, moterys, nepraleidom progos pasišaipyt iš naujų “perkrikštų”. Suėję erdvion akmeninėn salėn, pamatėm didelį sarkofagą, apdengtą raudonu aksomu su auksine Dovydo žvaigžde. Ant sarkofago stovėjo eilė puošnių sidabro karūnų, vadinamų Toros vainikais. Po verksmų sienos, ši vieta laikoma antra švenčiausia Izraelyje.

Iki kito laiško.

Nijolė

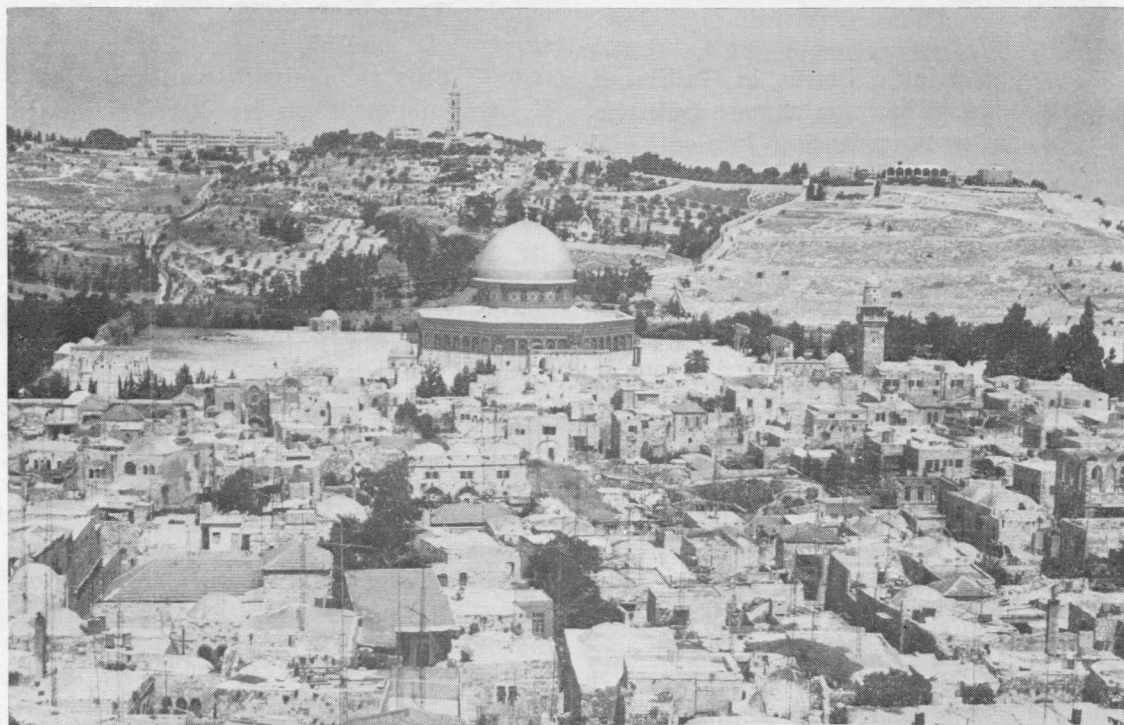
• Naujasis Bažnyčios teisyas ruošiamas jau daugiau kaip 18 metų. Speciali komisija ruošė, bendradarbiaudama su 90 kardinolų ir su beveik 200 ekspertų iš 30 kraštų. Kodeksą ruošiant, panaudotos paskutinio visuotinio Bažnyčios suvažiavimo nutiestos gairės, visuotinio vyskupų sinodo nutarimai. Rudenį kodekso projektą peržiūrėjęs specialiai rengėjų komisijai, naujasis teisyas įteiktas popiežiui patvirtinti ir paskelbti. Iki jo įsiteisėjimo dar praeis kiek laiko.

• Čilėje tiek padaugėjo pašaukimų į kunigus, kad, nebesutalpinant visų į esamas kunigų seminarijas, atidaryta dar viena didžioji seminarija Curiko mieste.

• Indijoje nuo 1977 m. katalikų skaičius paaugo nuo 9 iki 11 milijonų. Vyskupų yra 130 ir beveik visi yra vietinės kilmės. Taipgi ir daugelis kunigų yra vietiniai. Seminarijose yra 4.700 klierikų.

“Laiškų lietuviams” ekskursijos dalyviai prie Jeruzalės.

Jeruzalės vaizdas. Vidury garsioji mahometonų Omaro mečetė.

Dalis ekskursantų ant senosios Jeruzalės sienų.

N. Jankutės nuotr.

“Dominus flevit” koplytėlė.

TURTĖJIMAS, APSIRŪPINIMAS IR SIELA

P. DAUGINTIS, S.J.

Daugelis mūsų tautiečių laisvajame pasaulyje, ypač Šiaurės Amerikoje, jau yra pasiturintys žmonės. Nemažai yra ir turtingų, o dar daugiau siekiančių greitai praturtėti. Tačiau daugelis jų viešai savęs nelaiko turtingais. Jie sakosi turį žmonišką pragyvenimą ir stengiasi apsirūpinti ateitimi.

Tokie mūsų tautiečiai laiko save dorais, gerais krikščionimis. Juk būtų apsilaidimas, jų manymu, gyventi skurdžiai šiame turtingame Amerikos krašte. Prasigyvenimas reiškia Dievo palaimą ir Viešpaties valią, anot 23-čios psalmės žodžių: "Mane Viešpats gano, man nieko nestinga. Jis mane veda, kur vešlios ganyklos žaliuoja; manąją sielą gaviną, veda mane teisingais takais savo garbei".

Ir apaštalas šv. Jonas trečiame savo laiške (1,2) to linkėjo saviesiems: "Aš linkiu, kad tau gerai sektųsi visuose reikaluose, kad būtum sveikas — taip, kaip tau sekasi sielos reikaluose".

Be to, juk reikia pasinaudoti Dievo duotais talentais. Ir liaudies išmintis sako: "Dirbk, ir Dievas tau padės!" Taip pat į apsirūpinimą ir prasigyvenimą traukia du stiprieji žmogiškosios prigimties polinkiai: gyvybinis polinkis — išlaikyti save ir šeimą; savigarbos — kad nereikėtų iš kitų prašyti, elgetauti. Visa tai Dievo įdiegta ir norėta.

Atrodo, kad tai labai logiška ir protinga, bet toks elgesys gali būti labai klaidingas. Paprastai apsirūpinimas ir turtėjimas turi įvairių neigiamų pasekmių. Daugelis jų nepastebi ir neįvertina. Štai keletas jų: vis didesnis dėmesio kreipimas į turtą, į medžiaginius reikalus, vis mažiau svarbos ir laiko skiriant dvasiniams dalykams, mažiau ir Dievo garbinimui. Jei ir dėkojama, tai paviršutiniškai. Žmogus jaučiasi savo talentais tai pasiekęs. Mažiau ir Dievo prašoma — žmogus juk jau pats apsirūpinęs savimi ir savo ateitimi. Mažiau dėmesio ir pinigų skiriama ir kultūriniam reikalams. Šimta-

tūkstantinė lietuvių išeivija, nebeišperka 1000 egzempliorių tiražo knygu, labai skystai lanko koncertus, literatūros vakarus, pasikaitas ir kitus kultūrinius renginius.

Tas Amerikoje labai populiarus gerovės siekimas labai vienpusiškas. Jis veda į perdėtą, bailių rūpinimąsi savo gerove — tai tiesiog praturtėjimo manija! Žinoma, Dievas visais rūpinasi ir yra tėviškai dosnus. Tačiau jis taip pat yra išmintingas tėvas savo vaikams. Jis nenori, kad žemiškos gėrybės juos išlepintų, kad jie taptų vergiškais, išlaidžiais vartotojų visuomenės nariais, kad pasiturintieji ir turtingieji užmirštų ar net skriaustų kitus. Jis nenori būti "še tau — duok man" Dievas. Dievas nori ir turi būti garbinamas kaip Kūrėjas, Tėvas, Išgelbėtojas, Mokytojas, Valdovas, dieviškasis Globėjas, Mylėtojas.

Be to, daugelis užmiršta ar nenori žinoti, kad žmogaus galingieji instinktai, polinkiai, aistros ir net protas bei valia po kritimo nuodėmėn nebėra tvarkingi. Žmogus nebegali jais tvarkyti savo gyvenimo, kaip tai daro neprotingi gyviai savo instinktu. Jis turi juos valdyti ir vaduotis tikėjimo apšviestu protu ir dieviškosios pagalbos remiama valia.

Tos netvarkingos žmogaus galios ir pasaulio (imamo blogąja prasme) vilionės randa mūsų laikais stipriausią sąjungininką vartotojų visuomenės (consumer society) civilizacijoje. Ją apgraibomis būtų galima nuskaidyti kaip nusiteikimą ir elgseną viską vartoti ir naudoti savęs patenkinimui, kaip tai daro kiti kultūringi visuomenės nariai, į ką skatina mada ir viešoji nuomonė, dora ir socialinio susižinojimo priemonės: spauda, radijas, kinas, televizija.

Nelengva net geram krikščioniui, norinčiam prasigyventi ir apsirūpinti, atsilaikyti prieš tokį iš visų pusių spaudimą. Jau ir Kristus Paskutinės vakarienės salėje meldė: "Aš jau nebe pasaulyje. . . Jie dar pasaulyje. Aš neprašau, Tėve, kad juos paimtum iš pa-

saulio, bet kad apsaugotum juos nuo piktojo... Pašventink juos tiesa. Tavo žodis yra tiesa!”

KELETAS PAGRINDINIŲ DĖSNIŲ

Tad pagal Dievo žodį ir tiesą, išreikštą Šv. Rašte, norime pateikti keletą pagrindinių dėsnų, kurie nurodytų, kaip išmintingai naudotis turtu, prasigyventi ir apsirūpinti, nepakenkiant savo sielai.

Pirmasis dėsnis: naudotis, turint prieš akis visą gyvenimą. Žmonėms yra žinomas, bet mažai prisitaikomas Kristaus palyginimas apie turtingąjį ūkininką. Vienais metais jo laukai labai gerai užderėjo. Jis nebeturėjo kur sukrauti didelio derliaus. Tada jis apsisprendė nugriauti savo klojimus, pasistatydinti didesnius ir ten sukrauti visus javus bei kitas savo gėrybes. Po to jis kalbėjo sau: “Tū turi daug gėrybių, sukrautų ilgiems metams. Išsėkis, valgyk, gerk ir linksmai pokyliauk!” O Dievas tarė jam: “Kvaili, dar šią naktį bus pareikalauta tavo gyvybė! Kam atiteks, ką susikrovei?” Taip bus ir tam, kas krauna turtus, bet nesirūpina tapti turtingas pas Dievą” (Lk 2,13-20).

Panašiai daugelis žmonių daro: dirba, pluša, prakaituoja, visaiip verčiasi, suka, taupo. Bet štai nepagydomai susergera, ar automobilio nelaimėje sužeidžiamas, ar širdies smūgio ištiktas, miršta.

Mažai tepasinaudojo tomis gėrybėmis ir turtu. Kitas jį naudojo vien kūnui ir savo malonumams, visai nekreipdamas dėmesio į dvasinius dalykus ir sielos reikalus. O juk jie svarbiausi! Mes būsime teisiame ne pagal tai, kiek gėrybių turėjome, bet kiek ir kaip jas panaudojome savo ir kitų sielų labui.

Antrasis dėsnis: išmintingai bendradarbiauti su Dievo Apvaizda, visus tėviškai ap rūpinančia per dabartinę ūkinę sistemą. Per tarptautinę, valstybinę ir vietinę ūkinę santvarką Dievo gausiai sutvertos ir palaikomos žemės gėrybės yra mainais padalomos įvairių šalių žmonėms (susisiekimai, prekyba), perdirbamos (pramonė) ir naujai išauginamos (žemės ūkis).

Išmintingumas reikalauja, kad krikščio-

nys veiktų, kad gėrybės būtų visiems teisingai padalinamos, be kitų apgavystės, išnaudojimo, piknaudžiavimo. Turi būti teisingos algos, kainos, ekonominė ir socialinė politika, protingos sutartys, tinkama sindikatų, tarybų, partijų, parlamento veikla. Taip pat reikia uoliai dirbti ir dalyvauti produktingame darbe, tiesiogiai ar netiesiogiai prisidėti, kad būtų pakankamai gėrybių su kitais pasidalinti ir šelpiti suvargusiuosius. Labiau išsilavinę krikščionys ir užimantys aukštesnę vietą turi daugiau dalyvauti visame ekonominiame ir politiniame gyvenime. Tokiu būdu pasauliečiai krikščionys turi daugiau galimybių persunkti jį Kristaus dvasia, šalinti blogio įtaką, stiprinti gerį ir išplėsti Dievo karalystę žmonių širdyse.

Be abejo, tai nelengva, kartais net rizikinga mūsų komplikuotame XX amžiaus ekonominiame ir politiniame gyvenime. Tačiau išmintingumas nurodo krikščioniui, kaip protingai derinti savo ekonominį apsirūpinimą bei nepriklausomumą su galimybėmis veikliai dalyvauti Dievo Apvaizdos plane aprūpinti žmones ir plėsti Evangelijos dvasią.

Trečiasis dėsnis: dalis mūsų uždarbio priklausau kitiems. Kiekviename algos ar uždarbio čekyje yra dvi dalys: viena paties dirbančiojo ir jo šeimos pragyvenimui, o kita — geriems darbams. Pinigas geriems darbams turi būti skiriamas ne iš pertekliaus, bet iš paties uždarbio. Juk Dievas ir kiti žmonės yra taip pat prisidėję prie tos algos ar nuosavybės susidarymo. Tad atlyginimas, pajamos, nuosavybė turi ir socialinę pareigą. Jeigu kas nors viską panaudoja tik sau, tai Dievas gali teisėtai kokiu nors būdu tai pareikalauti iš jo. Taip moko ir šv. Paulius: “Argi ne taip: kas šykščiai sėja, šykščiai ir pjaus, o kas dosniai sėja, dosniai ir pjaus. Kiekvienas tegu aukoja, kaip yra savo širdyje nutaręs, ne gailėdamasis ar tarsi verčiamas, nes Dievas myli linksmą davėją. O Dievas gali jus gausiai apdovanoti įvairiomis malonėmis, kad visuomet ir visais atžvilgiais būtumėte aprūpinti ir galėtumėte dosniai imtis bet kokio gero darbo... Tasai, kuris parūpina sėklos sėjėjui ir duonos

valgytojui, parūpins jums sėklos, padaugins ją ir padės subręsti jūsų geradarybės vaisiams. Jūs visais atžvilgiais tapsite pasiturintys ir galėsite būti dosnūs, kad mes turėtume už ką dėkoti Dievui. Šis paslaugus tarnavimas ne tik padės šventiesiems skurde, bet ir paskatins gausias padėkos maldas Dievui. Patyrę tokias paslaugas, jie šlovins Dievą už jūsų klusnų tikėjimą Kristaus Evangelija ir už brolišką dosnumą jiems ir visiems kitiems”.

Taip pat Kristus sako: “Rūpinkitės pirmiausia Dievo karalyste ir jos teisybe, o visa tai jums bus pridėta” (Mt 6,33). Šv. Raštas nurodo kai kuriuos gerus darbus Dievo karalystės reikalams. Tai Bažnyčios, savo parapijos, joje dirbančių kunigų, pamokslininkų, misijonierių rėmimas (plg. 1 Tim 5,17; Fil 4,14). Mūsų laikais katalikiškoji spauda, radijas ir kitos susižinojimo priemonės skelbia taip pat Dievo žodį. Taigi ir jos remtinios. Šv. Raštas sako, kad ir paskutiniame teisme Kristus pasakys: “Kiek kartų tai padarėte vienam iš mažiausiųjų brolių, man padarėte”.

Ketvirtasis dėsniis: būti pasiruošusiam pasikeitimams. Gera yra optimistiškai galvoti apie savo ekonominę padėtį ir krašto ūkį. Tačiau dera taip pat pripažinti, kad mūsų laikais ekonominis gyvenimas labai nepastovus: fabrikai, įmonės, firmos staiga sumažina darbą, atleidžia darbininkus ar net bankrutuoja. Ekonominė depresija, infliacija, nedarbas, krizės suėda santaupas, niekais paverčia nuosavybes. Tad mūsų laikų žmogus turi būti pasiruošęs pasikeitimams. Tai ir žmogiška patirtis rodo, ir Šv. Raštas įspėja: “Reikia apstumo laikais galvoti apie badą ir didelį derliaus dienomis apie neturtą ir skurdą. Nuo ryto iki vakaro aplinkybės pasikeičia, ir visi dalykai greitai juda Viešpaties akivaizdoje” (Sir 18,25).

Užtat išvalgiam žmogui reikia iš šios dienos gausumo atidėti rytdienos trūkumui. Tai darė mūsų tautiečiai, pirmieji Amerikos ateiviai. Kartais ir nedaug teuzdirbdami, vis tiek atidėdavo šiek tiek į šalį ateičiai, nes ji galėjo būti kartais labai bloga. Taip jie savo santaupų dėka pasistatė namus, prasigy-

veno ir padėjo finansinius pamatus lietuviškai veiklai.

Iš darbo grįžus, reikia taip pat šį tą daryti, kad nereikėtų mokėti kitiems už įvairius pataisymus ar darbus, kad kartais būtų galima šiek tiek užsidirbti (plg. darbščios, išmintingos moters aprašymą Patarlių knygoje, 31, 10-31). Tokie darbai ar pomėgiai (hoby) gali padėti išsilavinti kokioje nors darbo šakoje. Sociologai tvirtina, kad mūsų epochoje kaip tik reikia mokėti bent du amatus, turėti dvi profesijas. Užsidarius ar sumažėjus vieno užsiėmimo darbams, galima gauti tada darbo kitoje profesijoje.

Tačiau dar svarbesnė yra atitinkama dvasinė laikysena. Šv. Paulius apie tai rašė: “Suprantama, aš visai nemanau skūstis stoka, nes išmokau būti patenkintas savo padėtimi. Aš moku gyventi vargingai ir būti turtingas. Man pažįstamos visokios gyvenimo sąlygos: būti sočiam ir alkanam, būti turtingam ir skursti. Aš visa galiu tame, kuris mane stiprina” (Filip 4,10).

Tai indiferencija. Juk tiek sotumas, tiek alkis, tiek turtas, tiek neturtas gali padėti žmogui išganyti savo sielą. Tad nėra ko jaudintis, nervintis, pykti, palūžti. Svarbu būti šiuo atžvilgiu indiferentiškam. Čia reikia lavintis, siekiant indiferentiškumo pirmiausia nesunkiais atvejais, paskui didesniuose. Stengtis labiau vertinti dvasinius dalykus, negu materialinius. Dvasinius dalykus reikia padaryti savo turtu, nes “kur tavo turtas, ten ir tavo širdis”. Būtų naudinga kartais tyčia paskirti didesnę sumą vargšams ar visuomeniniams reikalams. Tokiu būdu galima pamažu atplėsti širdį nuo turto, jį naudoti išmintingai ir tapti Kristaus palaiminimo dalininku: “Palaiminti beturčiai dvasioje — jų yra dangaus karalystė”.

Penktasis dėsniis: turėti galvoje Šv. Rašto perspėjimus. Žmogus, labai norintis greitai praturtėti ir apsirūpinti, išsistato pavojams ir didelėms pagundoms. Vienas tokių pavojų yra per didelis susirūpinimas turtu ir žemiškais dalykais. Reikia skirti natūralų, sveiką rūpestį pragyvenimu ir turtu nuo per didelio susirūpinimo juo. Dideli susirūpinimai tampa nuolatiniais kompleksais, labai

neigiamai veikiančiais nervus, širdį, virškinimą, sugyvenimą, sukeliančiais įvairias ligas. Kalno pamoksle Jėzus išpėjo savuosius: "Šakau jums, per daug nesirūpinkite savo gyvybe, ką valgysite, nei savo kūnu, kuo vilkėsite... Nesirūpinkite rytdiena... Kiekvienai dienai užtenka savų vargų".

Su bailiu susirūpinimu yra artimai susijusi godumo yda. Nuo godžių žmonių visai nukentia šeimos nariai, giminės, darbininkai ir visuomenė. Šv. Rašte, ypač S. Testamente, labai barami turtingieji, skriaudžiantys našles, našlaičius, neturtinguosius ir darbininkus. Neatidavimas algos ar užmokesčio darbininkui yra didelė nuodėmė, kuri šaukiasi dangaus keršto. Tad visai suprantamas ir Kristaus pareiškimas: "Iš tiesų sakau jums: turtuoliui nelengva patekti į dangaus karalystę. Ir dar kartą jums sakau: lengviau kupranugariui išlįsti pro adatos ausį, negu turtuoliui patekti į dangaus karalystę... Žmonėms tai negalimas daktas, o Dievui viskas galima" (Mt 20,23). Dievui yra galima, jeigu turtuolis bendradarbiauja su jo tėviška apvaizda aprūpinti žmones ir jo gausia malone, skatinančia į dosnumą, į gailingumo darbus, į valios laisvę, į neturto dvasią.

Perdėtai besistengią apsirūpinti bei prartėti išsistato stabmeldystės pavojui, turto stabo garbinimui įvairiomis formomis, dažnai labai maskuotomis. Tai yra žemiškų gėrybių vertinimas, iškėlimas, aukščiau statymas už dvasines vertybes, už meilę ir asmenį, už sielą ir patį Kūrėją. Tikrai "niekas negali tarnauti dviem šeimininkams: arba jis vieno nekės, o kitą mylės, arba prie vieno bus prisirišęs, o kitą nieku vers. Negalite tarnauti Dievui ir Mamoni" (Mt 6,24).

• Jugoslavijoje suimtas kun. Jozo Zovko, o 11 komunistų išmesti iš partijos bei 48 papeikti. Tie komunistai buvo nubausti, kad lankėsi Citluko mieste, kur liepos mėnesį, skelbiama, šešios mergaitės matė Švč. Mergelės Marijos pasirodymą.

• Šiaurės Airijoje protestantai susprogdino katalikų bažnyčią Limavady mieste. Bažnyčia buvo naujai pastatyta. Ją pašventino popiežius Jonas Paulius II, 1979 m. lankydamasis Airijoje.

Šeima

O, kad galėčiau pradėti gyvenimą iš naujo...

(Nemanykit, kad mes, moterys, angeliukai, o vyrai — velniukai)

Vytautas Kasniūnas

Besiklausant Onutės pasakojimų, atrodo, lyg sustojo gyvenimo laikas, ir mes, atsukę laikrodžius, dienas, mėnesius, metus, plaukiojome praeities sūkuriuose. Atrodo, kad į tavo įbedę akis, rodo pirštais, mena praeities klaidas.

— Onute, — po trumpos tylos sugriaudė poeto Stasio žodžiai, — tu savo pasakojimais atvėrei mums naują pasaulį. Įsibėgėję gyvenimo kelyje, mes kopiname į savo pasirinktą kalną, mesdami šalin nudėvėtus senus batus, avėdami naujus, vis gražesnius, blizgančius. Mes užmirštame, kiek daug dulkių nuklojo senus apavus, kiek daug purvo buvo prisikabinę. Grįždama savo praeitin, tu ir mus į ją grąžinai.

— Tu, Onut, būtum gera rekolekcijų vedėja, įsiterpė mūsų vadinamas diakonas. — Atrodo, lyg velniukai, pasislėpę po kilimu, žybčioja savo akimis į mus.

— Mano vyras taip skrupulingas nusi-kaltimams, jog jam nuodėmė, jei nuskina nuo medžio obuolį, — pertraukė vyro kalbą diakonienė.

— Cha, cha, — visi balsiai nusijuokė.

— Tu kalbi apie Ievos obuolį? — juokdamasis paklausė Stasys.

— O, jūs blevyzgos, — numojo ji ranka. — Sakai balta, o jiems juoda. Aš apie

tikrą obuolį kalbu, o jiems — Ievos obuolys prisimena.

— Onutė pailsėjo, tad grįžkime prie jos pasakojimų, — įsiterpiau aš. — Kaip užsi-
mezgė meilės ryšiai su Gediminu?

— Jei sakoma, rašoma apie meilę iš pirmo žvilgsnio, tai tokia buvo pirmoji meilė su Vyteniū, — tyliai susimąščiusiu balsu pradėjo Onutė. — Jis buvo gražios, vyriškos išvaizdos. Kur tik jis būryje pasirodydavo, žiūrėk, moterys jį ir apspinta. Visados pilnas sąmojaus, ir kalbos jam niekad netrūkdavo. Moterys juo žavėjosi, ir jis mokėjo jas žavėti. Kai susipažinau su Gediminu, tokio meilės jausmo neturėjau. Ir negalėjau turėti, nes tada mylėjau Vytenį. Bet Gediminas man patiko iš pirmo pasimatymo, mūsų žvilgsniams susikryžius. Taip turbūt pasirenkami draugai, labai geri, nuoširdūs draugai.

— Tai kodėl bijojai su juo dažniau susitikti, pasikalbėti, kodėl nenorėjai, kad jis būtų krikštatėviu? — paklausė Kazys.

— Žmoguje slypi nujautimai, — atsakė Onutė, — ir aš savo gyvenime jų turėjau daug, ką jūs netrukus išgirsite. Kažkokia paslaptina vidinė jėga veda savo keliu, kuriai nei protas, nei valia negali pastoti kelio.

— Kiti tai vadina likimu, — savo tri-
grašiu prisidėjo diakonas. — O kaip jūs manote, daktare? — paklausė gydytoją Praną.

— Aš esu chirurgas ir moku pjaustyti žmones, — atsakė Pranas, — o šiuo klausimu geriau galėtų pasisakyti Kazys, kuris studijuoja psichologiją.

— Psichologija yra neapčiuopiamos vidinės žmogaus jėgos atidengimas, — juokavo Stasė. — Tai Kazys griebėsi apčiuopiamos — elektros jėgos. Aš visa tai pavadinčiau paslėptąja meile, kurios turi kiekvienas žmogus. Kada nors aš jums papasakosiu savo išgyvenimus ir atidengsiu tos paslėptos meilės grožį bei vertę.

— Nuvažiavome į lankas, — pertraukiau kalbas. — Grįžkime prie Onutės pasakojimų. Pasakyk, kodėl tu, gavusi iš Gedimino laišką (kai buvo nuvykusi į kaimą), jį atidarei tik po metų? Ko laukei ir bijojai?

— Bijojau, kad jame nebūtų parašyta

apie meilę, kad jis neprisipažintų mane mylįs, — atsakė Onutė.

— Ir ką jis rašė? Gali pasakyti, jei nepaslaptis? — paklausiau.

— Gediminas, saugodamas mano ir Vytenio šeimos gyvenimą, žinodamas, kad mano vyras turi vadinamą mylimąją, ir bijodamas, kad manęs nepasiektų blogos žinios rašė apie Vytenį, kad su juo dažnai susitinka, kad jis yra labai geras, atsidavęs gydytojais, ir jo buvusieji profesoriai pranašauja jam didelę mokslininko ateitį. O kai po metų paklausiau, kodėl jis taip rašė, tai atsakė, jog Vytenis vis jam sakydavęs, kad negali atsikratyti tos bobos. Ir esą Gediminas sugalvojęs planą, kaip nuo jo atkratyti tą „prilipusią bobulę“. Todėl ir baltino visas juodas dėmes.

— Tai tikrai Gediminas buvo geras ir nuoširdus jūsų šeimos draugas? — pertraukiau jos kalbą. — Kada jis prisipažino tave mylįs?

— Niekados!

— Kaip tai?

— Paprastai. Jis meilės žodžio nevartojo ir pirmą kartą jį pasakė tik vedybų priesaikos metu.

— Tai kaip čia dabar prie altoriaus atsiradote, meilės neprisipažinę?

— Ach, jūs vyrai taip nevalkviojote meilės žodį, kad net koftu, — įsiterpė diakonienė, — kur reikia ir kur nereikia, vis vauksėjat. Pamatot gražesnę sijenėlį ir tuoj vaukt „aš myliu“, „be tavęs gyventi negaliu“. Tai jūsų vakarinė giesmė.

— Pasakysiu atvirai, kad po Vytenio mirties aš vengiau Gedimino, — tęsė pasakojimą Onutė. — Norėjau su juo susitikti, bet kartu kažko bijojau. Mano dėdė pavar-
totų seną kaimo posakį: „Kaip tas žydas — pats muša, pats rėkia“. Ir Gediminas nelipo man ant kulnų. Jis vaikščiojo, kaip šešėlis, jutau, iš tolo mane sekdamas ir vis atsiradamas kaip tik tuo laiku, kada man būdavo reikalinga jo pagalba. Iš pradžios aš bijojau, kad jis nepasakytų, jog mane myli, o paskiau ėmiau lyg laukti, kad prisipažintų. Kai kada pagalvodavau, kad greičiausiai jis myli kitą moterį, o aš esu tik jo draugė.

— O tu jį vėliau mylėjai? — paklausiau.
— Ar davei suprasti, kad jį myli? Ar sakei jam?

— Atsiminkite, kad aš buvau našlė su dviem vaikais, — atsakė Onutė. — Mano žodis "meilė" galėjo lengvai pavirsti nieku, nes kiekvienas vyras gali pagalvoti, kad ieškau sau ir kūdikiams globėjo, užuovėjos.

— Tai taip ir žaidėte, kaip du maži vaikai, — juokavo Stasys.

— Oi ne, oi ne! — atkirto Onutė.

— Vienas buvote žydinti gėlė, kitas — bitelė.

— Teisingiau pasakius, mes lipome vienas prie kito, kaip bitė prie medaus. Kartais aš buvau bitė, o jis medus, o kartais priešingai: jis — bitė, aš — medus. Kuo toliau, tuo labiau mes ilgėjomės vienas kito. Ir tas ilgesys buvo kankinantis, nes norėjome būti arti vienas kito. Ką aš jums dabar pasakaju, vyko po Vytenio mirties metinių. Vytenio mirtį aš labai išgyvenau. Aš buvau kalta, kad Vytenį palikau vieną gyventi Vilniuje ir kad nesugebėjau susigyventi su ištekėjusios moters padėtimi. Aš kalta ir dėl to, kad nepasiruošusi vedybiniam gyvenimui nepasiryžau ar nesugebėjau pasakyti "ne" arba "palaukim". Tad ir su Gediminu draugaudama, aš norėjau skirti daugiau laiko, kad vienas kitą geriau pažintume. Kad aš našlė, nebuvo sunkenybė būsiamam mylimajam, bet kad aš našlė su dviem vaikais, tai jau sunkenybė, nes būsiamasis vyras turėjo ne tik mane mylėti, bet taip pat ir mano vaikus. Aš dažnai pagalvodavau, kad būčiau labai laiminga, jei būsiamasis vyras labiau mylėtų mano vaikus, negu mane. Bet aš jutau, kad jis mylėjo ir mane, ir vaikus. Tai meilei aš norėčiau duoti pavadinimą — "meilė iš tolo", be jokių glebesčiavimų, be aistringų pasibučiavimų, kas taip įprasta tarp besimylinčios poros. Rankų palietimas mus elektrizuodavo. Tai buvo gili meilė be žodžių, dvasinė meilė, apvainikuota ilgesiu. Ir jei sakoma, kad nepasiekiamas ilgesys yra vidinė kančia, tai ilgėjimasis Gedimino buvo laimė ir džiaugsmas. Mes jautėmės esą laimingi. Labai laimingi.

— Tu laukei ir tikėjais, kad jis pasiūlys vedybas? — paklausiau.

— Ir taip, ir ne.

— Tai lyg būrimas su ramunės žiedo lapeliais: myli — nemyli.

— Aš bijojau vieno: ar būsiu jam gera žmona.

— Ar nesuabejojai jo gerumu bei tinkamumu būti šeimos vyru ir tėvu?

— Ne! Jis buvo idealus.

— O savęs nelaikei idealia?... .

— Ne!

— Tai netikai būti jo žmona?

— Teisingai pasakei — netikau, — atsakė labai garsiai. — Užtai planavau ilgą draugystę tuo laikotarpiu, kuris buvo skirtas mano vidinio gyvenimo rekolekcijoms. Aš save paruošiau būti tinkama žmona.

— Bet tu juk sakei, kad, Vyteniui mirus, po pusantrų metų ištekėjai už Gedimino? — paklausiau. — Juk tai nebuvo jau toks ilgas laikotarpis tavo planuotoms rekolekcijoms?

— Teisingai! — greitai atsakė. — Karo eiga visus planus pakeitė ir paskubino vedybas. Frontui artėjant, mes rengėmės pasitraukti į vakarus. Vykau su tėvais ir Vytenio giminaičiais. Mūsų gurguolėje buvo šeši vežimai. Su mumis vyko ir Gediminas. Kaip paprastai, tokiam dideliame būriui turi kas nors vadovauti. Kai pasiekėme Vokietijos sieną, tokiu vadovu pasidarė Gediminas. Nerinktas ir neprašytas. Visi buvo pametę galvas, labai nervingi. Reikėjo jėgos, kuriai visi paklustų, pasiduotų jo valiai. Gediminas mokėjo, kur reikia, būti labai švelnus arba labai griežtas. Mes jį pravardžiovome geležinių nervų vyru. Pasitarimams nebuvo nei laiko, nei noro, nes kiekvienas turėjo savo nuomonę. O kas blogiausia, beveik visą laiką mus lydėjo šūviai. Didesni keliai buvo užkimšti. Reikėjo naudotis lauko keliais arba leisti pavojingon kelionėn per laukus. Aš labai didžiavausi Gediminu, jo vyriškumu, jo nuovoka. Vokiečiai buvo mus suėmę, norėjo atimti vežimus, o vyrus į frontą darbams išvaryti. Bet iš visų pavojų ir bėdų jis mus išvedė. Jei sakoma, kad vokiečiai išsigąsta, kai juos perrėki, tai jis

juos, kur reikia, perrėkdavo dvigubai. Dirbdamas pogrindyje, jis turėjo pasirūpinęs įvairiausių dokumentų. Betrūko tik įrodyti, jog mes vykome su vyriausio kariuomenės vado leidimu. Mat mūsų būryje buvo viena repatriantų šeima, tad jam nebuvo sunku pasinaudoti daugyba ir iš vienos padaryti šešias šeimas.

Stasė, žinodama pasakojimo turinį ir matydama, kad Onutė pradėjo jaudintis, pasiūlė naktiepičių. Mes įsiterpėme su savo bėgimo prisiminimais. Mačiau, kaip drebėjo Onutės pirštai, jai užsirūkius cigaretę. Bet ji greitai susivaldė ir po keliolikos minučių toliau tęsė pasakojimą:

— Vieną rytmetį mus apšaudė lėktuvai. Gediminas, kuris tuo metu buvo netoli mūsų, griebęs mane glėbin, panešėjo kiek ir paguldė ant žemės, o mano vaikus užgulė savo kūnu. Sviedinys pataikė į tą vietą, kur aš stovėjau, ir skeveldros sunkiai sužeidė Gediminą. Laimė, daugiau sužeidimų nebuvo. Kai moterys nubėgo prie vežimų atsinešti žaizdoms tvarščių, man šluostant nuo jo veido kraują, jis nusišypsojo. Mūsų žvilgsniai susikryžiuojo tuo neužmirštamą įstabumu, ir jis, paėmęs mane už rankos, sako: "Aš norėjau tau pasiūlyti vedybas, norėjau, kad tu būtum mano žmona, bet tos laimės nesulauksiu". Aš pradėjau pasikukčiodama verkti, rėkti ir, jį bučiuodama, pasakiau: "Tai dabar aš tau pasiūlysiu vedybas, nes aš trokštu būti tavo žmona". Mūsų laimei, netrukus važiavo vokiečių karių sanitarų būrys ir Gediminą nuvežė į netoliese esančią miestelio mokyklą, kur buvo įrengta karo lauko ligoninė. Mūsų gurguolė apsiostojo kitame miestelyje, kur netoliese stovėjo lietuvių karių dalinys ir dirbo prie fronto įsitvirtinimo darbų. Gediminas pasveikęs buvo paimtas į kariuomenę ir, kaip inžinierius, vadovavo lauko įsitvirtinimo darbams. Aš jau jums sakiau, kad čia mudu susituokėme. Aš buvau tų vestuvių architektė, aš troškau būti jo žmona, nors trumpai valandėlei...

P.S. Ateinantį kartą Onutė papasakos apie trečiąsias vedybas.

Jaunimas

Gilaus tikėjimo mokslininkas

Juozas Vaišnys, S.J.

Kalbėdami apie žymius žmones, dažnai esame linkę vartoti superlatyvus. Kartais juos iškeliamo aukščiau, negu iš tikrųjų reikėtų. Jų nuopelnus vadiname milžiniškais arba neišmatuojamais. Ne visuomet tai būna teisinga. Neretai tie žmonės iškeliami į daug didesnes aukštumas, negu jų pačių darbai ir nuopelnai juos iškėlė. Bet jeigu kalbėsime apie žymųjį mokslininką Louis Pasteur, tai to pavojaus nebus. Kaip mes apie jį bekalbėtume, kokius superlatyvus bevartotume, niekad nebus per daug pasakyta. Žodžiais, nors ir skambiausiais, jo nuopelnų visai žmonijai, ilgoms ateinančių kartų eilėms nei apsaityti, nei aprašyti neįstengsime. Jeigu už kiekvieną iki šiol išgelbėtą žmogaus gyvybę Pasteur išradimų dėka duotume jam po aukso medalį, tai iš to aukso būtų galima jam pastatyti ne tik milžinišką paminklą, bet ir didelį mauzoliejų.

Kai prieš keletą metų prancūzai panoro išleisti pašto ženklus su kokio nors žmogaus atvaizdu, kuris Prancūzijai yra suteikęs daugiausia garbės, jie nerado tinkamesnio už Louis Pasteur. Kai kurie mokslininkai išsireiškė, kad jo darbai nėra vertinami milijonais, bet milijardais. Gal būtų dar teisingiau, jeigu pasakytume, kad jo darbų jokiais pinigais įvertinti negalima.

L. Pasteur gimė 1822 m. neturtingo kailiadirbio šeimoje. Tėvas sūnų labai mylėjo ir stengėsi išmoksinti. Šiam tikslui jis visai nesigailėjo savo kuklių santaupų. Už tai Pasteur savo tėvui visą gyvenimą buvo labai

dėkingas, nes aiškiai suprato, kad be tėvo nuoširdaus rūpesčio jis nebūtų pasiekęs savo mokslinių laimėjimų. Apie tėvą savo žmonai kartą jis rašė: "Jaunystėje jis mane saugojo nuo blogų draugysčių, įpratino dirbti ir davė man sąžiningo ir turiningo gyvenimo pavyzdį. Tu jo dar nepažinojai tada, kai mano motina ir jis taip sunkiai dirbo, kad man užtektų pinigų knygoms ir mokslui. . . Jis matė darbą, kuris neišvengiamas, norint kilti aukštyn, bet jis žiūrėjo ir mano sveikatos, kad persidirbęs nesusirgtčiau. Kai kurie mano pasisekimai mokslo srityje jam teikė labai daug džiaugsmo ir pasididžiavimo. Tai buvo garbė ir jam, ir jo sūnui, tam vaikui, kurį jis globojo ir mokė. Vargšas mano tėvelis. Aš esu laimingas, kai pagalvoju, kad galėjau jam padaryti truputiuką džiaugsmo".

Pasteur yra mūsų jaunimui pavyzdys, kad, norint ką nors pasiekti, ne tiek yra svarbu įgimti gabumai, kiek ryžtas ir darbas. Gimnazijoje jis nebuvo pirmas. Net chemijoje, kurioje jis ateityje taip pasižymėjęs, buvo laikomas vidutiniu. Jis pats kartą rašė: "Daug priklauso nuo noro, nes norą seka veiksmas ir darbas, o darbas beveik visados yra lydimas pasisekimo". Pasteur savo gyvenimu įrodė šių savo žodžių teisingumą. Jis uoliai dirbo, studijavo, tyrinėjo ir pasiekė nuostabių rezultatų. Savo studijas baigė, parašydamas mokslinius darbus iš fizikos ir chemijos. Labai pasižymėjo dideliu sugebėjimu tyrinėti, ieškoti ko nors naujo.

MOKSLINIAI DARBAI IR IŠRADIMAI

Būdamas 26 metų amžiaus, Pasteur tapo chemijos profesorium. Čia prasidėjo jo moksliniai darbai ir išradimai. Daug laiko pašventė, tyrinėdamas rūgimo procesą. Tuo metu buvo mada diskutuoti apie gyvybės atsiradimą. Vieni sakė, kad gyvybė gali atsirasti iš negyvo kūno, o kiti, prie kurių prisidėjo ir Pasteur, teigė, kad gyvybė gali atsirasti tik iš kitos gyvybės. Apie tai diskutavo ne tik mokslininkai universitetuose, bet ir paprasti žmonės kavinėse, kirpyklose, restoranuose. Gyvybės atsiradimą iš negyvo daikto ypač gynė Puochet, o tiems, kurie tai

neigė, vadovavo Pasteur. Mokslų Akademija paskyrė premiją tam, kurs savo tezę geriau įrodys. 1864 m. Sorbonos universitete susirinko Paryžiaus mokslo žmonės, laukdami tų diskusijų pasekmių. Aiškiais eksperimentais Pasteur įrodė savo tezę ir susilaukė didelių ovacijų.

Tikras perversmas medicinos srityje įvyko, kai 1877 m. Pasteur po ilgų tyrinėjimų įrodė, kad kai kurių ligų priežastis yra maži organizmai, kuriuos jis pavadino bakterijomis arba bacilomis. Šiuo metu kilo ir du labai svarbūs žodžiai: *pastorizacija* ir *dezinfekcija*. Nuo šiol pradėta virinti pienas, norint išvengti užsikrėtimų, nuo šiol pradėta dezinfekuoti žaizdos ir medicinos instrumentai.

Bet jis dar įrodė, kad bakterijos ne tik yra įvairių ligų priežastis, jos gali būti ir ligų gydymo priemonė. Pasteur vardas po visą pasaulį nuskambėjo, kai jis išrado vaistus nuo pasiutimo. Sakoma, kad vienas vokiečių mokslininkas, tai išgirdęs, sušuko: "Tai yra per daug gražu, kad galėtų būti tiesa!" Bet dabar kiekvienas žino, jog tai buvo tiesa, nes jau tūkstančiai žmonių tais vaistais yra išgelbėti. Jis išrado skiepus ir nuo kitų pavojingų ligų: difterito, choleros, geltonojo drugio. Jam gali būti ypač dėkingi natūralaus šilko mėgėjai. Tuo metu buvo paplitusi kažkokia šilko kirmėlių epidemija. Buvo pavojus, kad visos šilko kirmėlės išnyks. Pasteur pradėjo tyrinėti ir surado tos ligos priežastį bei vaistą. Šilko kirmėlių maras buvo sustabdytas.

KILNUS ŽMOGUS IR UOLUS KATALIKAS

Už savo nuopelnus mokslo srityje Pasteur buvo priimtas į Prancūzų Akademiją, kuriai gali tuo pačiu metu priklausyti tik keturiasdešimt žymiausių asmenų, vadinamų "nemirtingaisiais". Taigi tas kuklusis, paprastas darbo ir vargo pelė tapo "nemirtinguoju". Šis vardas jam labai tinka. Jau 86-ri metai praėjo nuo jo mirties, bet jo vardas yra gyvas, jo darbai ir nuopelnai niekad nemirs.

Prancūzų Akademijos papročiai reikalauja, kad naujas narys turi aplankyti visus

kitus Akademijos narius. Kai Pasteur juos lankė, vienas akademikas atsisakė jį priimti. Tai buvo rašytojas Aleksandras Dumas. Jis pareiškė: "Aš turiu Jus aplankyti, o ne Jūs mane, nes Jūs, tapdamas Akademijos nariu, suteikėte mums didelę garbę". Ar nenuostabu, kad tie didieji žmonės, kurie tikrai gali kuo nors pasididžiuoti, buvo tokie paprasti ir nuolankūs? Ir Pasteur buvo nuolankumo pavyzdys. Kai jam salėse ir aikštėse žmonės ovacijas kėlė, jis visuomet žvalgydavosi aplinkui, norėdamas sužinoti, kam čia taip plojama, jis negalvojo, kad tai būtų jam.

Pasteur buvo tikras Dievo, tėvynės ir artimo meilės pavyzdys. Visuomet buvo giliai tikintis. Eidamas į savo laboratoriją, užsukdavo į bažnyčią pasimelsti. Kai kas nori įrodinėti, kad Katalikų Bažnyčia trukdanti mokslo pažangą, bet Pasteur Katalikų Bažnyčios tiesose rado atsakymą į daugelį mokslo klausimų, kurių jis tik savo protu nebūtų įstengęs išspręsti. Nors jo garbė plito po visą pasaulį, bet širdis plakė Prancūzijai. Tėvynės meilė ir jos garbė buvo vienas iš motyvų, kurie jį skatino tiek dirbti ir aukotis bei tyrinėti įvairiausias savo pasirinkto mokslo sritis.

Nereikia nė kalbėti apie jo artimo meilę. Užtenka pažvelgti į jo gyvenimo pavyzdžius. Patyręs, kad kur nors siaučia baisi epidemija, jis tuoj skubėdavo ten, nebijodamas užsikrėsti ir mirti. Jis tyrinėdavo tų ligų priežastis, norėdamas surasti joms gydyti priemones. Kai kiti jį norėdavo perspėti ir apsaugoti nuo gyvybei gresiančių pavojų, jis atsakydavo: "Tai yra mano pareiga. Žmogaus gyvenimas vidury pavojų yra tikras gyvenimas. Tai yra aukos ir pavyzdžio gyvenimas, kuris nėra tuščias".

Nors buvo pasiekęs didelio mokslo ir didelės garbės, bet savo tėvui, paprastam kailidirbiui, buvo visados paklusnus. Ir tėvo klausydamas, jis neapsiriko. Gimnazijoje būdamas, jis nė nesvajoto apie chemiją ar fiziką, labiausiai domėjosi piešimu. Tik tėvo patarimo paklausęs, pradėjo studijuoti tuos mokslus, kurie jo vardą taip aukštai iškėlė ir kur jis tiek gero padarė žmonijai.

Žmogaus gyvenimas tada yra prasmingas ir gražus, kai jame viešpatauja harmonija. Pasteur įrodė visu savo gyvenimu, kaip reikia suderinti aukščiausias vertybės: religiją ir mokslą. Šios dvi vertybės jo gyvenime ranka rankon ėjo ir viena kitą rėmė. Kai 1895 m. pasklido liūdna žinia, kad garsumas prancūzų mokslininkas Louis Pasteur amžinai užmerkė akis, spausdamas prie krūtinės kryžių, žmonės pradėjo kalbėti ir vienas kitam pasakoti, kad nuo mokslo jo tikėjimas tapęs toks tvirtas, kaip bretono (mat bretonai pasižymi dideliu pamaldumu), bet jeigu jis dar ilgiau būtų gyvenęs ir daugiau studijavęs, tai jis būtų tapęs taip tikintis, kaip bretonė... .

Bažnyčios kriptoje, kurioje Pasteur taip dažnai meldavosi, ilsisi jo palaikai. Prie karsto užrašyti jo paties žodžiai, pasakyti tą dieną, kai jis sulaukė didžiausios garbės, tapdamas Prancūzų Akademijos nariu: "Laimingas žmogus, kurs savyje nešioja Dievo paveikslą — grožio idealą ir jam yra paklusnus. Tai yra meno, mokslo, tautos ir evangeliškų dorybių idealas. Tai yra didžiųjų minčių ir didžiųjų darbų amžinas šaltinis. Visos žmogaus mintys, visi jo darbai suspindi iš jo einančia šviesa".

• Čekoslovakijoje Radomo gyventojai surengė demonstracijas, protestuodami prieš jų klebono kun. Anton Zlatohlavy nuteisimą dvejiems metams kalėti už tai, kad jis atlikinėjęs religines pareigas be valdžios leidimo.

• Venecueloje darbininkijos vadai drauge su vyskupais, kurių net aštuoni dalyvavo posėdžiuose, paskelbė bendrą programą, siekiant teisingumo, solidarumo, demokratijos ugdymo ir geresnio gyvenimo Lotynų Amerikos žmonėms. Vadinamame darbininkijos universitete, Los Altos apylinkėse, posėdžiavo ištisą savaitę ir aptarė bendrą programą, apie žmogaus teises, švietimą, vadų paruošimą, informaciją, kultūrinius reikalus ir turimo personalo panaudojimą. Pasitarimus organizavo krikščionių vadovaujama Lotynų Amerikos darbininkų konfederacija.

• JAV-se arti 70 episkopų kunigų, kai kurie iš jų vedusieji, pradėjo procesą įsijungti į katalikų Bažnyčią. Jie ir kai kurie episkopų pasauliečiai atšalo nuo episkopų, kai juose pradėtos šventinti į kuniges moterys.

Knygos

prie krūtinės
vystančios ir paskutinės
Vilniaus konvalijos.

Įspūdžiai apie "Vilties ledinę valtį"

Alė Rūta

Visada pasilik tenai,
atsirėmusi į darželio tvorą,
amžina ir graudi
mano atsiminimuose. . .
Ačiū už visa tai,
ką man brangiausio padovanojai:
už dangų,
už kaimą
ir už akmenį,
ant kurio mudvi sėdėdavom.
ardydamos sena amerikonišką
tėvo megztinį. (21 p.)

Tai bene sentimentalūs posmai visame rinkiny iš eilėraščio "Ačiū už dangų". Sentimentalumu Julijos Švabaitės poezijos nebūtų galima pakaltinti. Atrodo, visada ji posmuoja savo *tiesą* ir savas emocijas trumpai ir tiesiai, atrasdama taupų žodį ne tik vaizdui, bet dažnai visai vaizdų grupei. Net ir eilėrašty "Atsisveikinimas" (90 p.), jautriausiame iš viso Vilniaus eilėraščių ciklo, J. Švabaitės emocijos išreikštos lyg sustingusia statula:

Paskutinio sudiev
grauduly neišpasakytam
atsiklaupsiu
ir pabučiuosiu
šventąją žemę —
Vilniaus Jeruzalę.
Viešpatie,
jeigu gali,
tai kodėl negali
atitolint šią taurę
nuo jų
ir nuo manęs. . .
Sudiev. . . Sudiev. . .

"Vilties ledinė valtis" — tai trečioji Julijos Švabaitės - Gylienės poezijos knyga, gražus "Ateities" leidinys su Danguolės Stončiūtės aplanku. Prieš penkerius metus ta pati dailininkė iliustravo antrąją J. Švabaitės poezijos knygą "Septyni saulės patekėjimai" (taip pat "Ateities" leidinys). Su šios knygos aplanku dailininkė žymiai šiltesnė ir poetiškesnė, labiau priartėjusi prie poetės minčių (gaila, kad šioje knygoje nėra jos vinječių).

Pirmutiniame J. Švabaitės eilėraščių rinkiny "Vynuogės ir kaktusai" (1963 m.), nors buvo ten realios australiškos gamtos vaizdai, nors išsakyta išeivio tremtinio kasdienybė, bet buvo ir šilto žmogiško jausmo. "Septyniuose saulės patekėjimuose" — vietomis jautriai, su gilesniu jausmu užsimintas *tėvas*. "Vilties ledinės valtys" rinkiny jausmas dar labiau suvaldomas, nežymiai bevirpęs tik vietomis (kaip anksčiau cituotuose posmeliuose). Ši knyga yra ištisai eiliuota *mintis*, intelektualinė mintis, beveik egzistencialistinė.

Pagrindinė tema — mirtis. Daugelis eilėraščių persunkti jos "lediniu šalčiu". Ar ji *vilties* valtis? Vargiai. Mirtis — vilties valtis A. Jasmanto poezijoje; J. Švabaitės posmuose mirtis lyg ir supaprastinta, su ja poetė lyg žaidžia, ir bijodama jos ir nebijodama. Pacituosiu kelis posmelius iš "Eilėraščių apie mirtį" (24-31 p.):

Kartu augom. Girdėjome
viena kitos širdį
naktimis,
seklyčioje,
po šiaudiniu tėvo stogu.
Tai mano mirtis,
jauna kaip aš, nerūpestinga,
kantri ir ištikimoji
palydovė. . .

O dabar sėdi
mano kėdėj
ir valgai mano
duoną,
geri mano
vyną.

Girdžiu tave alsuojant
vaiduokle,
čigone,
kvepianti laužo dūmais,
kandžių karaliene,
voro skarom šlamėdama
virš mano galvos
isteriškam marche
funèbre.

Mirtie,
raukšlėta senele
su kūdikiu už rankos, —
aš niekam neprisipažinsiu,
kad tavęs bijau,
ir kai labai skaudės,
pasislėpsiu prisiminimuose,
apsikabinsiu seną, niekad nemirštančią
rąstų sieną, upelį, lauką,
vieversį,
svirplio budėjimą naktimis,
ir pažadėsiu atiduoti tau visa tai,
ką man esi padovanojusi:
daiktus, kurie niekada nepasotino,
gyvenimą, kuris buvo galbūt
niekam
nereikalingas.

Įdomiausia šiame eilėraštyje mintis, kad mirtis atsiranda greta žmogaus su jo gimimu, kad ir ji auga, keičiasi, seka, tyko... Bet šioje eilėraščių grupėje apie mirtį lyg nėra išvesta vienos minties ar vieno jausmo; yra tik lyg egzistencinis žaidimas tame "marche funèbre", ir išvada lieka lyg nei gyvenimas niekam nereikalingas, nei mirtis nereikalinga... Ir "ledinė valtis" tartum neįplaukia į Uostą...

Formos atžvilgiu J. Švabaitės-Gylienės eilėraščiai yra tarp D. Sadūnaitės ir Vl. Šlaito, su pastanga kartais laikytis arti bradūniško ketureilio. J. Švabaitės originalumas yra jos minties tvirtume ir savotiškų temų gausume. Originaliausiai formos atžvilgiu, lyg tikrai švabaitiškai nuskamba tokie posmai, kaip šis iš Čiurlioniui skirtų eilėraščių "Pro juodąjį vualį". Čia eilutės nėra nei labai išdriektos (pavieniais žodžiais, kaip Sadūnaitės), nei ketureiliškos, o turi savo banguojantį ritmą, ir jų rimai ryškiai nepastebimi, tačiau juntami, įvairiai ir įdomiai įsikirtę:

Ne. Tai ne tavo žingsniai
švintant,

ir ne girgždėjimas ratų
grindiniu,
ne dejavimai elgetų
prie užrakintų
vartų, —
tai mano pirštai **nugrubę**
groja balandžio
fūgą.
Meldžiuosi tamsos
bedugnei,
Mirties Angelui — vanagai,
ugniai,
meldžiuosi ne šiam
pasauliui
prie užburtos tvirtovės
durų
su mirusių medžių
chorais,
meldžiuosi protėvių **kaulams**,
kur Ratnyčėlė **plauja**
stigmatizuotą
saulę. (67 p.)

Kiekvienas su malonumu paskaitys J. Švabaitės premijuotą vaikams apysaką "Gabriuko užrašai" (1973 m.), kur vientisai ir labai šiltai vaizduojama gyvenimo realybė — pro vaiko akis. Čia norima priminti, jog Švabaitė turi labai įdomią ir "prozos plunksną".

Bet, žinoma, ji — poetė, jau išpiliētiniusi trimis gražiai išleistais eilėraščių rinkiniais, kurių mintis tolydžio gilėja ir intelektualėja. Pastarajame rinkiny (54 eilėraščiai) "ledinė valtis", regis, lygiai čiuožia per gyvenimo vandenį, taškydama šaltus purslus ir vietomis nudauždama spindinčias ledo skeveldrėles... Čiuožia — į kur?...

• Prel. A. J. Bačkis Viešųjų Bažnyčios reikalų tarybos sekretorius, lydėdamas kardinolą Casaroli, lankėsi Baltuosiuose Rūmuose, turėjo pašimatymą su prezidentu Reaganu, Valstybės departamente turėjo pasikalbėjimą su Valstybės sekretoriumi A. Haigu bei kitais aukštais JAV pareigūnais.

• Monako nepriklausoma valstybė turi 467 akrų plotą ir 25.000 gyventojų. Visi katalikai. Veikia 5 parapijos, sujungtos į vyskupiją, kuri 1981 m. pakelta į arkivyskupiją. Už tą malonę Monako valdovas princas Rainier III atsisakė nuo 1887 m. turėtos privilegijos savo valstybėje nominuoti vyskopus, kanauninkus, klebonus ir vikarus.

• Ginklavimuisi per metus pasaulyje išleidžiama 550 bilijonų dolerių, iš jų — 100 bilijonų atominiams ginklams.

Kalba

Skryrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S. J.
Patarėjas — PROF. PETRAS JONIKAS

KABLELIŲ RAŠYMO ATVEJAI (Tęsinys)

4. Kableliais skiriamos viena nuo kitos vienaarūšės sakinio dalys:

a) kai tarp jų nėra jungtuko, pvz.: *Vištos, antys, žąsys yra naminiai paukščiai. Pas mus buvo daug svečių: Jonas, Petras, Antanas ir Kazys.*

b) kai prieš kiekvieną vienaarūšę sakinio dalį kartojamas tas pats jungtukas (*ar, arba, ir, nei*) arba koks nors kitas jungiamasis žodis (*kiek - tiek, čia - čia, kaip - taip, ne tik - bet ir*), pvz.: *Ar lyja, ar sninga, ar šlala, vis tiek reikia eiti į darbą. Buvau sutikęs ir Joną, ir Petrą. Nei šiaip, nei taip čia buvo tavo pasiųgtas. Tiek vyrai, tiek moterys gerai atliko tą darbą.*

Pastabos. a) Du vienaarūšiai pažyminiai, kai vienas pažymi atsitiktinę, o kitas esminę daikto ypatybę, kableliu neskiriami, pvz.: *Pirkome sausų beržinių malkų. Medžiuose kranksi didelės juodos varnos.*

b) Vienarūšėmis sakinio dalimis nelaiškai pasikartojantys žodžiai įspūdžiui sustiprinti, todėl tarp jų kablelis nerašomas, pvz.: *Pagiryje stovėjo maža maža (labai maža) trobelė. Reikėjo keltis anksti anksti (labai anksti). Dieną naktį (visuomet) jo kambaryje skamba muzika.*

5. Kableliais išskiriama tokia sakinio dalis, kuri kitos sakinio dalies turinį paaiškina, papildo, patikslina, pvz.: *Mūsų darželyje, ties langais, pražydo raudonos rožės. Mes, lietuviai, esame indoeuropiečiai. Ten, prie Šešupės, prabėgo mano vaikystės dienos.*

6. Kableliais išskiriami įterptiniai žodžiai ir sakiniai, pvz.: *Jam, matyt, buvo malonu čia gyventi. Mano nuomone, jam reikėjo kitaip pasielgti. Jis, be abejojimo, rytoj ateis. Tas mūsų kaimynas, reikia tiesą pripažinti, yra visai padorus žmogus.*

Įterptiniais žodžiais paprastai laikomi tokie žodžiai ir posakiai: *laimėi, nelaimėi, žinoma, aišku, deja, rodos, aiškus dalykas, savaime suprantama, galimas dalykas, galima sakyti, be abejojimo, mano nuomone, mano žiniomis, anot jo, pasak jo, anot jo žodžių, žodžiu sakant, vienu žodžiu, apskritai kalbant, tiksliai sakant, šiaip ar taip, be to, be kita ko, pavyzdžiui, vadinasi, viena, antra, trečia... , matyti, girdėti, atrodo, tik pamanyk, kalba, girdi, sako, rašo, žiūrėk, atvirėčiai, priešingai ir kt.*

Įterptiniais nelaiškai ir kableliais neskiriami tokie žodžiai ir posakiai: *išties, iš tiesų, iš tikro, iš tikrųjų, iš viso, iš principo, esą, visų pirma, pirmiausia, greičiausiai, tikriausiai, veikiausiai, anaip tol, galbūt, turbūt, berods, rasit, mat, atseit, būtent, destis, taigi, vargu ar, vargu bau, šiuokštu, paprastai, štai, antai, pagaliau, tartum, tuo tarpu, maždaug, toli gražu, vis dėlto, palyginti ir kt.*

Įterptiniai žodžiai neskiriami nuo prieš juos einančio jungtuko, jei pastarasis su tais įterptiniais žodžiais glaudžiai susijęs, pvz.: *Jis tame susirinkime nedalyvavo, o antra vertus, juk nebuvo nė kviestas.*

7. Kableliais skiriame jungtuku sujungtas trumpas išvadines žodžių grupes, pvz.: *Jis ginasi to nedaręs, ir baigta. Pasakysiu viską, ir tiek. Beeidamas pavargau, ir gana.*

8. Kableliais išskiriami lyginamieji šalutinio sakinio dėmenys (turintys tarinį), pvz.: *Man pasidarė taip linksma, lyg saulė skaisčiau sušvito danguje. Jis buvo taip pamilęs tą svetimą vaiką, kaip nė vienas tėvas nepamilsta tikrojo savo vaiko. Visi su manim skaitosi, tarsi aš jau didelė.*

Pastaba. Sakinio dalimis einantieji lyginamieji posakiai kableliais neskiriami, pvz.: *Pasisveikino kaip brolis su seseria. Geriau žvirblis rankoje negu briedis girioje.*

Lyginamasis posakis, einantis po pažy-

mimojo žodžio priedėliu arba aiškinamąja bei pridurtine sakinio dalimi, kableliais išskiriamas, pvz.: *Aplink jį, kaip žymiausią kaimo žmogų, susėdę kaimynai. Šalta jo kalba, lyg nenoromis, nepadarė išpūdžio.*

9. Tarp pavieniais (nekartojamaisiais) jungtukais *ir, ar, arba, nei* jungiamų sudėtinio sujungiamojo sakinio dėmenų kablelis rašomas, norint pabrėžti jų prasminį savarankiškumą, pvz.: *Ėjau gatve, ir netoliese įvyko didelė automobilio nelaimė. Jis kalbėjo su manimi kaip su suaugusiu, ir tai man buvo labai malonu. Architektas turės šią savaitę užbaigti planus, arba mums reikės ieškoti kito. Niekad jis apie tai neprasitarė, nei pats tėvas, budriai jį sekęs, nieko nepastebėjo.*

Pastabos. a) Kitais atvejais sudėtinių sakinių dėmenys, pradedami pavieniais (nekartojamaisiais) jungtukais *ir, ar, arba, nei*, kableliais neskiriami, kaip neskiriamos ir atitinkamos vienuosės sakinio dalys, pvz.: *Sode lakštingalos čiulbėjo ir volungės kvatojo. Aš nežinau, kas manęs laukia nei kas po viso to bus.*

b) Sudėtiniame sakinyje kablelis gali būti nerašomas tarp dviejų greta esančių ir savo intonacija susijusių jungtukų bei jungiamųjų žodžių, pvz.: *Tėvai pasakė, kad jeigu noriu, tai galiu likti namie. Tačiau kokio pobūdžio buvo tas įvykis, jis negalėjo pasakyti.*

c) Kai prieš prijungiamąjį jungtuką ar jungiamąjį žodį eina dar pabrėžiamosios ar aiškinamosios reikšmės žodeliai bei jų junginiai (*ypač, nebent, juoba, vis tiek, būtent, tai yra ir kt.*), kablelis rašomas tik prieš tuos žodelius ar jų junginius, o prieš patį jungtuką nerašomas, pvz.: *Valstiečiai ėmė lankytis vieni pas kitus, ypač jei kokia nepaprasta žinia pasiekdavo jų pirkias. Juk jis man nieko blogo nėra padaręs, nebent kad šalinosi visada nuo manęs. Rašytojui rūpėjo iškelti žmogaus kūrybinį pradą, vis tiek kur jis reikėtų. Aš norėjau jam padaryti paslaugą, juoba kad tai man visai nebuvo sunku. Spėjama, kad jie to visai nežinojo, t.y. kad jiems iš viso nebuvo kilęs toks klausimas.*

Tėvynėje

Paruošė GEDIMINAS VAKARIS

NEPRIŽIŪRIMI KULTŪROS NAMAI

“Tiesoje” skaitome: “Sakoma, kad kultūros namus ar klubą, biblioteką ar muziejų pirmiausia garsina ne langai ar stogai, o kasdieniai darbai. Tačiau ne paskutinis žodis tenka ir kultūros židinio patalpoms, aplinkai. Malonu dirbti, kai čia jauku, šilta, švaru, miela čia pabūti ir svečiui. Deja, iš Molėtų, Jonavos, Zarasų, Vilniaus ir dar kelių rajonų pasiekia žinios, kad ten yra kultūros namų, klubų, bibliotekų, muziejų, į kuriuos netraukia užėiti — jie nekūrenami, apleisti, o kai kur prie durų kabo tik spyra — pastatas uždarytas remontui, kuris nežinia kiek užsitęs... Tai nenormali padėtis. Kultūros — švietimo įstaigų veiklos dienotvarkėje šalia kitų neatidėliotinių klausimų turi būti ir šeimyniniško jų materialinės techninės bazės panaudojimo reikalai, kuriuos taip pat privalu sutvarkyti bendromis pastangomis”.

LIETUVIŲ KVARTETAS ŽAVI VOKIEČIUS

Lietuvos M. K. Čiurlionio valstybinis kvartetą lankėsi Rytų Vokietijoje ir per penkiolika dienų suruošė vienuolika koncertų. Vokiečiai labai gerai atsiliepė apie lietuvių kvartetą ir jame dalyvavusius dainininkus. Vokiečius savo balsu sužavėjo Vaclovas Daunoras, dramatiškumu pasižyminti dainininkė Stanislava Gižaitė ir virtuoziskai dainavusi Ramutė Tamuliuskaitė.

SENOVĖS LIEKANOS LIETUVOS EŽERUOSE

Pirmą kartą Lietuvoje susidomėta povandenine archeologija. 1959 m. Trakų mu-

ziejaus pastangomis buvo pasamdyti profesionalūs narai, kurie išžvalgė Galvės ežero pakrantes. Jie nieko įdomaus neužtiko, ir buvo labai nusivilta. 1976 m. vėl buvo atnaujinta žvalgyba po vandeniu. Buvo nardyta Trakų bei Vilkokšnio ežeruose. Jokių įdomių dalykų nesurasta. Praėjusių metų rudenį buvo nardyta Alytaus rajone, netoli Doškonių km. Čia buvo surinkta nemaža tūnago dirbinių, pora strėlių antgalių, yla, gremžtukas ir daug kitų niekų. Dauguma radinių būdingi mezolitui, keletas — neolitui. Nustatyta, kad akmens amžiuje šiose vietose būta stovyklaviečių. Ekspedicijos surasti daiktai liudija, kad Lietuvos ežerai slepia daug įvairių pereinamųjų laikotarpių archeologinių liekanų.

SENŲ LAIKRODŽIŲ PARODA

Klaipėdoje paveikslų galerijoje įsikūrė senovinių laikrodžių paroda. Parodoje apie 280 laikrodžių, surinktų iš Lietuvos ir užsienio nuo 16 iki 20 amžiaus pradžios. Laikrodžiai daugiausia mechaniniai, bet nemaža ir saulės, elektrinių, spyruoklinių ir kitokių. Vienas iš įdomiausių, naudotas Lietuvoje 18 amžiuje, — ekvatorinis saulės laikrodis. Jis turi skalę platumui nustatyti, kuri įgalina sužinoti laiką bet kurioje geografinėje platumoje. Čia randamas puošnus sidabrinis laikrodis iš 16 a. Iš visų jo ženklų spėjama, kad jis buvo pagamintas Žygimanto Augusto dvarui. Įdomus yra 16 a. vokiškas laikrodis su astroliabija, turintis vieną valandinę rodyklę. Jo skalė suskirstyta į 24 valandas. Užčiuopiant greta valandas rodančių skaitmenų esančius rutuliukus, galima sužinoti laiką ir tamsoje.

Nemaža parodoje 17-19 a. kelionių laikrodžių. Jie būdavo įtaisomi kariatose. Statomi ant grindų laikrodžiai Lietuvoje buvo gaminami gan retai. Parodoje jų yra tik keli. Juos gamino 17 a. ir 19 a. pabaigoje meistrai E. Frolando ir F. Falkenau. Ypačiai gausus rinkinys 19-20 a. kišeninių laikrodžių. Šie laikrodžiai rodo sekundes, minutes, valandas, dienas, mėnesius ir mėnulio atmainas. Labai retas yra Šveicarijoje dirbusio meistro T. Pereto pagamintas laik-

rodis, kuris gausiai papuoštas augaliniu ornamentu, atliktu vadinamąja Bulio technika — sidabro, žalvario įklijavimas vėžlio kaulė. 19 a. pradžioje Prancūzijoje pagaminti laikrodžiai įdomūs nudailinimu ampyro stiliumi. Jie papuošti šalmais, skydais, ereliais. Figūriniai laikrodžiai papuošti grakščiomis mitologinėmis figūrėlėmis, kaspinais, gėlių girlandomis ir perliukų ornamentais.

19 a. pradžioje pradėjus masiškai gaminti laikrodžius, tarp Lietuvos žmonių paplito "Švarcvaldo" laikrodžiai su gegutėmis, gaminami iš Švarcvaldo miškų medienos. Šios rūšies laikrodžių daugiausia užtinkama vidurio ir vakarų Lietuvoje. Ypač šių laikrodžių daug parodoje.

PLEČIAMAS SUSISIEKIMAS AUTOBUSAIS

Lietuvoje numatyta gerokai išplėsti keliamą autobusais. Pradėta nuo kurortinio miesto Druskininkų. Čia autobusų stotis per dieną gali priimti ir išleisti du šimtus autobusų. Stotis dengtais peronais turi laukiamąją salę. Iš vasarvietės prie Nemuno keleviai autobusais be persėdimų gali nuvažiuoti į Minską, Rygą ir kitus miestus.

ČEKOSLOVAKŲ ŽURNALAS APIE LIETUVĄ

Čekoslovakijos žurnalas "Svet socializmu" vieną numerį skiria Nemuno kraštui. Numeryje spausdinami spalvotomis nuotraukomis iliustruoti straipsniai apie Kauno audinių pramonę, medalių kūrėją E. Varną, "Ažuoliukų" chorą, čekoslovakiskus troleibusus "Škoda", kurie rieda Vilniaus gatvėmis. Išspausdinta A. Spindžio novelė "Sargas ir filosofas", E. Mieželaičio eilėraščių ciklas "Iš čekiško dienoraščio". Žurnalo viršelį puošia nuotaikinga Kauno senamiesčio fotografija ir M. K. Čiurlionio paveikslas spalvota reprodukcija "Vasara".

PAPRASTŲ ŽMONIŲ MENAS

Pirmą kartą Kaune surengtos dailės dienos. Jose buvo rodomas paprastų žmonių menas. Liaudies meno draugijos parodų salone "Saulutė" įvyko miesto ir rajono gintaro meistrų darbų paroda ir konkursas. Pirmoji vieta atiteko E. Kasiuliui už papuošalus. Penkiolikai dalyvių įteikti kelialapiai

kūrybinei išvykai į Latviją. Istorijos muziejuje atidaryta žinomo paprastų žmonių meistro K. Toleikio gintaro dirbinių paroda. Dailininkų sąjungos Kauno skyriaus parodų menėje su tapybos darbais pasirodė paprastų žmonių meistrė A. Velikienė.

LIETUVIAI — PRAMOGINIŲ ŠOKIŲ LAIMĖTOJAI

Kaune dvi dienas truko įprastinis pramoginių šokių konkursas "KPI taurė 81". Jame dalyvavo šokėjai iš Leningrado, Kijevo, Minsko, Pabaltijo respublikų aukštųjų mokyklų. Konkursą laimėjo Vilniaus studentai. Jie iškovojo pirmąją vietą ir KPI taurę. Poriniuose šokiuose: klasikinius ir tarybinius gražiausiai atliko vilniečiai Vytautas Duknauskas ir Audronė Mikolajūnaitė. Trečiąją kauniečiai — Žilvinas Modzeliauskas ir Inesa Oksaitė. Jie geriausiai atliko Lotynų Amerikos šokius.

DAUG SNIEGO BUVO IR LIETUVOJE

Per lapkritį ir gruodį Lietuvoje gausiai pasnigo. Kai kur sniego dangą pasiekė pusę metro. Miško žvėrimis ir laukiniams paukščiams sunku susirasti maisto. Neužšalusiuose vandens telkiniuose pradėjo burtis antys. Pušų jaunuolnyuose — briedžiai. Prie sodybu — kurapkos. Miškuose ir prie bulvienių — šernai. Tenka apgailestauti, kad žmonės, pasinaudodami proga, stato gyvuliams kilpas ir medžioja nuvargusius nuo šalčio žvėrelius. Rajonuose suaktyvėjo gamtos apsaugos draugijų veikla, mokyklinių girininkijų darbas. Dabar Lietuvoje veikia 185 mokyklinės girininkijos, kuriose miškininkams talkininkauja beveik aštuoni tūkstančiai moksleivių. Gamtos mylėtojai įrengia paukščiams lesyklas, pamiškėse kurapkoms slėptuves. Veža į mišką pašarą zuikiams, stirnoms, šernams. Iškabina ant medžių dar vasarą paruoštas lapuočių šluoteles. Miškininkams ir medžiotojams leista nukirsti pavienes menkavertes drebulės, kurias labai mėgsta zuikiai, stirnos, elniai ir briedžiai.

DRAMOS KOLEKTYVAI PANEVĖŽYJE

Per tris dienas panevėžiečiai miesto kultūros namų scenoje išvydo devynių dramos

kolektyvų vaidinimus. Čia vaidino Vilniaus, Kauno, Klaipėdos ir Panevėžio darbo kolektyvų meninės saviveiklos mėgėjai. Geriausiu pripažintas Vilniaus radijo dalių gamyklos dramos kolektyvo pastatymas — A. Čechovo "Jubiliejus", vadovė I. Janulevičienė.

* Pirmą kartą Panevėžyje buvo surengta chorų šventė. Joje dalyvavo dvidešimt šeši respublikos chorai. Panevėžiečiams atstovavo devyni chorai. Šventės proga taip pat buvo surengta dešimt koncertų jaunimui miesto mokyklose ir parodų rūmuose.

* Lietuvos respublikoje spaudą pagerino ofseto spausdinimo mašinos. Jų respublikoje jau yra keturiolika. Ofseto būdu spausdinama "Kauno tiesa", Alytaus miesto bei rajono laikraštis "Komunistinis rytojus" ir kiti laikraščiai. Didžiausias ofseto spausdinimo centras yra Šiauliuose "Titnago" spaustuvėje.

* Kauno "Raudonojo Spalio" gamykloje pradėta naudoti Antano Sniečkaus politechnikos instituto mokslininkų sukurtas padams klijuoti būdas. "Tiesa" džiaugiasi, kad pasiektas labai didelis patobulinimas batų gamyboje. Ateinančiais metais bus pagaminti beveik visiems respublikos gyventojams batai.

* Kauno senamiesčio atnaujinimo vietas 1981 m. baigė savo darbą. Kauno senamiestyje įvyko įkurtuvės. Pradžiai išikūrė "Gintaro" vaikų ir paauglių klubas, Mokslinės techninės ekonominės informacijos ir techninės ekonomijos analizės įstaiga. Vėliau persikels daugiau įvairiausių institutų ir įstaigų.

* Alytuje statomi namai žemdirbiams. Per keletą valandų ant Nemuno kranto iškilo pirmas viešbutis darbininkams. Ateityje numatoma daug vienbučių darbo žmoniems. Pirmą projektą paruošė Kolūkių statybos projektavimo institutas.

* Vilniuje lankėsi Italijos miestelio Pavijos ekskursija, vadovaujama miestelio mero pavaduotojo. Svečiai domėjosi Vilniaus kultūriniu gyvenimu. Juo buvo labai nustebinti. Sugrįžę žadėjo įgyvendinti kai kurias idėjas.

* Nuo 1977 m. Kaune įrengta dvylika tūkstančių naujų telefonų. Šiandien jų yra apie penkiolika tūkstančių. 1983 m. numatoma, kad Kauno telefonų numeriai bus žymimi jau šešiaženkliai skaičiumi.

* Skuodietis žurnalistas J. Vyšniauskas daug metų rinko medžiagą apie žemaičių liaudies dailę ir buitį. Savo tėviškės klėtyje buvo įrengęs mažą muziejų. Šis muziejus susidėjo iš šimto dvidešimt įvairių medžio drožinių. Šiomis dienomis savo muziejų padovanojo Kretingos kraštotyros muziejui.

* Praėjusio šimtmečio dainos suskambo Luokės tarybinio ūkio meno saviveiklos ansamblio naujoje programoje. Naujam gyvenimui jas prikėlė Luokės vidurinės mokyklos mokytoja Joana Misiūnienė. Saviveikliniame kolektyve šoka ir dainuoja ūkio veteranai — septynias dešimtis perkopusios Zofija Daunienė, Bronė Kaulavičienė, Zofija Kondratienė, laiškanešys Tomas Laurinavičius ir daug kitų jau vyresnio amžiaus saviveiklininkų. Viena ansamblio programa išleista atskira plokštele.

* Portretistė Danutė Danytė-Varnauskienė, Kauno muzikinio teatro fojė išstatė dailininko K. Šimonio, rašytojos I. Simonaitytės, profesoriaus Mažylio ir kitų žinomų kultūros bei mokslo veikėjų portretus.

TRUMPAI IŠ VISUR

• Tarptautinis olimpiadų komitetas suteikė popiežiui Jonui Pauliui II olimpinį aukso medalį. Tai retas, išskirtinis gestas.

• Vatikano Rytų Europos politika esanti lietuviu mons. Audrio Bačchio vadovybėje. Taip skelbia įtakingas britų žurnalas "The Economist". Prel. A. Bačkis yra Vatikano viešųjų reikalų vicese sekretorius.

• Daugelis JAV akademikų pasiuntė protesto pareiškimus Lenkijos vyriausybei, reikšdami pasipiktinimą, kad taip laužomos žmogaus teisės. Tarp protestuojančių profesorių buvo ir Amerikos katalikų universiteto prezidentas dr. E. Pellegrino bei Notre Dame universiteto prezidentas kun. Th. Heshburgh.

• Lenkijos vyskupai, įvedus tame krašte karo stovį, savo bendrame ganytojiškame rašte, kurį pasirašė primas arkiv. Glemp, pareiškė, kad Lenkija yra karinės jėgos terorizuojama, žmogaus teisės žiauriai suvaržytos.

• Zairo respublikoje, centrinėje Afrikoje, iš 28 mil. gyventojų yra 12 mil. katalikų. Per metus katalikų skaičius paaugo 400.000. Dar ruošiasi tapti katalikais apie 300.000 katechumenų. Katalikus aptarnauja apie 800 vietinių kunigų ir daugiau negu 1.700 misininkų. Vienuolių skaičius per kelerius metus iš 147 paaugo iki 519. Į kunigus ruošiasi 1.310 klierikų.

• Illinois valstijos Kolumbo vyčiai katalikų organizacija, spalio mėnesį per dvi dienas surinko 932.685 dol. aukų protiškai atsilikusiems gelbėti. Per 12 metų Kolumbo vyčiai šiam reikalui yra surinkę aukų 6½ mil. dolerių.

• Lietuviai pranciškonai, minėdami šv. Pranciškaus 800 m. gimimo jubiliejų, nusprendė išplatinti prof. Antano Maceinos knygą "Saulės giesmė" ir kun. Viktoro Gidžiūno "Šv. Pranciškaus dvasios spinduliavimas" bei surengti specialias minėjimo iškilmes su liturgine ir akademinė programa Toronte gegužės 2 d., Rochesteryje gegužės 16 d. ir Brooklyne spalio 13 d.

• Prancūzijoje UNESCO rūmuose minint jėzuito Teilhard de Chardin gimimo 100 m. sukaktį, akademijoje dalyvavo respublikos prezidentas Mitterand, diplomatai ir Bažnyčios atstovai. Kalbą pasakė UNESCO generalinis sekretorius Amadou M'Bow; išskeldamas Chardino mokslo aktualumą; jis stengėsi suderinti tikėjimą su pažanga ir pažangą su tikėjimu; jo filosofija stiprina pagrįstą pasitikėjimą žmogui.

• Visuomenininko premiją, kurią kasmet skiria Pasaulio lietuvių bendrija, laimėjo kun. dr. Pr. Gaida, "Tėviškės žiburių" redaktorius. Mecenatas — kun. J. Prunskis.

• Vatikano laikraštis "Osservatore Romano" praeitų metų pabaigoje atšventė 120 m. sukaktį.

• Karolio Wojtylos, dabartinio popiežiaus Jono Pauliaus II, prieš 20 m. parašytą dramą "The Jeweler's Shoppe" nusprendė pradžioje gegužės pastatyti Londono West End teatras.

• Londone nuo 1967 m. veikia Misijų institutas, kuris jau paruošė daugiau negu 300 misininkų, dirbančių įvairiuose pasaulio misijų kraštuose.

• Japonijoje, Hirošimoje, kur buvo išsprogdinta pirmą atomine bomba, pastatytas naujas paminklas, suprojektuotas skulptoriaus Fujieda, kuris išliko gyvas po atominės bombos susprogdinimo tame mieste. Tame marmuro paminkle pritvirtinta bronzinė

lenta su popiežiaus Jono Pauliaus II žodžiais: "Prisiminti Hirošimą reiškia neapkęsti atominio karo".

- Italijoje, Parmoje, įšventinti 8 nauji kunigai, Šv. Pranciškaus Ksavero misijų vienuolijos nariai, kurie pasišvęs darbui misijose.

- Hong Konge gyvena 5 mil. žmonių, iš kurių 260.000 yra katalikai. Ten veikia 54 parapijos su 36 bažnyčiomis ir 20 koplyčių. Katalikai turi daugiau negu 300 mokyklų, kurias lanko apie 280 mokinių. Ten taipgi yra 20 katalikų ligoninių, klinikų, senelių prieglaudų, invalidų centrų, socialinės globos namų.

- Vatikane, atsilankius Latinas fundacijos mokslininkams, audiencijoje popiežius priminė poeto Vergilijaus 2000 metų mirties sukaktį, pažymėdamas, kad jo kūrinuose atsispindi nenumaldomas troškimas taikos, meilė gamtai ir pagarba žmogaus darbui.

J. Pr.

Kaukai, aitvarai, žalčiai ir pirmoji lietuvių "astronautė" Čiurlionio galerijoje

Žiūrovė

Mokslo ir Kūrybos simpoziumo dienos atidaryta lietuvių dailininkų paroda buvo viena iš tų netikėtai malonių atrakcijų, kurias verta pamatyti ir malonu prisiminti. Parodos tema — "Mitologinės būtybės lietuvių tautosakoje".

Jau parodos katalogas, nors mažas ir kuklus, bet išradingai paruoštas, traukė lankytoją "užmest akį" į tas pasakiškas būtybes. Mūsų gabių dailininkų į rėmus pagauti dievai, deivės ir dievukai žavėjo lankytojus savo išvaizda, spalvomis ir nuotaika.

Tik galerijon įžengus, žiūrovą pasitiko Zitos Sodeikienės linksmi plikabambiai kaukai ir papūstžandžiai sparnuoti aitvarai. Jie lakstė derlingais pasakų laukais, skraidė minkštų debesėlių pilnuose danguose, lyg kviesdami visus kartu džiaugtis, juoktis ir pasakas sekti.

Didžiulės spalvingos Magdalenos Stankūnienės drobės šaukė paklaidžiot "Mildos dausose" ir "Šunskų girioj", o Nijolės Banienės stilizuoti gaidžiai, gaideliai ir gaidžiukai priminė senovės lietuvių aukas Žemėpačiai. Janinos Marks aitvarai nesirangė

ugniniais žalčiais ir grūdų į aruodus neįspaudė. Mat jie buvo... lininiai ir vilniniai, todėl labiau meilūs, negu baisūs.

Šioje parodoje teko sutikti ir simpatingų žalčių, ne Eglės marškiniuose, bet ant apklotų besiraitančių ir po lapus bešliaužiojančių (J. Marks ir D.R. Marder). Didžiaakės molinės E. Marčiulionienės laumės liūliavo pamestinį, spalvom liepsnojo D. Kizlauskienės "Elementai", driežu skubėjo M. Ambrozaitienės "Žemyna". O D. Stončiūtė lino raižiny "užfiksavo" net "pirmąją astronautę" — nevalyva pasakų moterėlę, išdrįsusią parodyt mėnuliui pasturgalį ir amžiams prie mėnulio prilipusią.

Bet A. Sutkuvienės "Vėlių medis" turbūt geriausiai išreiškė visos parodos dvasią — lietuvių prisirišimą prie gamtos, ypač medžių. Praeities miglose nuskendusį amžių eilė medis ir lietuvis buvo broliai didžiojo Kūrėjo šeimoj. Mūsų protėviai medžius gerbė ir mylėjo, kaip gyvus, kalbančius, jaučiančius padarus. Nestebėtina, kad pagonio lietuvio gyvenimas artimai rišosi su giria, kad savo brangius mirusiuosius jis regėjo ir girdėjo medžiuose. Apie visa tai žiūrovui bylojo nuostabus dail. Sutkuvienės "Vėlių medis", gyvastingas, artimas ir kartu paslaptingas kūrinys, į savo šiltas šakas, šaknis, lapus ir vaisius sugėręs mūsų tautos švelnią mitologiją.

Šioje parodoje, kataloge įrašytais E. Bradūnaitės žodžiais tariant, "praeities šešėliai, perėję menininkų suvokimo prizmę, išryškėjo naujomis spalvomis bei formomis ir pavorito gyvąja kultūros dalimi".

Parodoje dalyvavo dailininkės: Ada Sutkuvienė, Donna R. Marder, Magdalena B. Stankūnienė, Zita Sodeikienė, Eleonora Marčiulionienė, Aleksandra V. Eivaitė, Marija Ambrozaitienė, Jadvyga Paukštienė, Vanda Aleknienė, Diana Kizlauskienė, Nijolė Banienė, Danguolė Stončiūtė-Kuolienė ir Janina Marks.

Buvo išstatyta daugiau kaip 50 darbų: aliejų, akvarelių, akrilikų, lino raižinių, vilnos-lino-vielos konstrukcijų ir t.t.

Ši paroda buvo pakartota "Galerijoje", 744 N. Wells St., sausio mėnesį 1982 metais.

“LAIŠKŲ LIETUVIAMS” METINĖ ŠVENTĖ

Kiekvienais metais ruošiamė “Laiškų lietuviams” šventę, kurios metu įteikiame premijas konkurso laimėtojams, pasigėrime menine programa, pasivažiiname ir pabendraujame. Šiais metais ji bus balandžio 18 d., Atvelykio sekmadienį. 4 val. po pietų mūsų koplyčioje bus mišios, 5 val. vakarienė, o po vakarienės premijų įteikimas ir įdomi dainų bei dailiojo žodžio programa, kurią atliks dainininkė ir aktorė Elena Blandytė, akompanuojant muzikai Manigirdui Motekaičiui.

Staliukus (po 10 žmonių) prašome užsisakyti iš anksto (bus ir bendras stalas). Bilietus galima įsigyti “Laiškų lietuviams” administracijoje arba pas platintojus. Laukiame visų Čikagos ir apylinkių skaitytojų. Bent kartą per metus būtų malonu su visais susitikti.

“LAIŠKŲ LIETUVIAMS” EKSKURSIJA

Mums labai malonu, kad susidomėjimas ekskursija yra labai didelis, bet kartu ir nemalonu, kad negalime visų norinčiųjų priimti. Lėktuve ir viešbučiuose esame gavę vietų tik 45 asmenims, o norinčių dalyvauti jau yra apie 60. Žinoma, vietas gaus tie, kurie anksčiau užsiregistravo. Darome įvairių žygių gauti daugiau vietų, kad galėtume visus patenkinti, bet nežinia, ar gausime. Liepos mėnesį Ispanijoje visi viešbučiai perpildyti. Kitose šalyse yra geriau.

Aišku, kai kurie yra labai nepatenkinti, kad taip įvyko, bet tai ne mūsų kaltė. Be abejojimo mums būtų geriau, kad turėtume daugiau dalyvių, bet ką padarysi, jeigu trūksta vietų viešbučiuose? Kai sausio mėnesį paskelbėme, kad jau teturime tik kelias laisvas vietas. Žmonės pradėjo rašyti ir registruotis. Užsiregistravo, kaip minėjome, daugiau, negu galime priimti. Jokių “diskriminacijų” čia nėra — priimame tuos, kurie anksčiau užsiregistravo. Tikėkimės ir melskimės, kad kaip nors atsirastų daugiau vietos. Mums būtų tikrai labai malonu, kad galėtume visus patenkinti.

Visais ekskursijos klausimais kreipkitės tiesiog į kelionių biurą: American Travel Service Bureau, 9727 S. Western Ave., Chicago, Illinois 60643. Telefonas 238-9787.

ATSIŪSTA PAMINĖTI

Pranas Dom. Girdžius. TOS PAČIOS MOTINOS SŪNŪS. Antras pataisytas ir papildytas leidimas Kristijono Donelaičio mirties sukakčiai. Išleido Pedagoginis Lituaništos Institutas Čikagoje 1981.

1982 m. Kalendorius. Prisikėlimo parapijos Ekonominės sekcijos leidinys Toronte. Redagavo Stasys Prakapas.

NAUJOJI VILTIS. Politikos ir kultūros žurnalas. Nr. 14. Leidžia Lietuvių studentų tautininkų korporacija “Neo-Lithuania” ir Amerikos Lietuvių Tautinė Sąjunga. Redaguoja Aleksas Laikūnas, 935 Beverly Rd., Cleveland Heights, Ohio 44121.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redaktoriaus pavaduotojas — Antanas Saulaitis, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Algirdas Grigaitis, Vytautas Kasniūnas, Nijolė Užubalienė, Gediminas Vakarīs. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Telef. 737-8400. Nekalto Prasiđėjimo šv. Marijos Seserų spaustuvė, Putnam, CT 06260. Metinė prenumerata — 8 dol., atskiras numeris — 80 centų.